

N:o 4.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1908, kl. 2 e. m.

Särskilda utskottets n:o 1 utlåtande n:o 3 i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning m. m.

Genom proposition, n:o 85, till innevarande års Riksdag, hvilken proposition blifvit till förberedande behandling öfverlämnad till utskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen

dels att antaga nedan återgifna förslag till

1:o lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning;

2:o lag angående ändrad lydelse af § 35 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

3:o lag angående ändrad lydelse af § 37 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

4:o lag angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883; samt

5:o lag angående sättet för organistlöns utgående;

dels ock att lämna medgifvande därtill att, när inom någon till svenska kyrkan hörande församling medlemmar af sådan i riket befintlig församling af främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, hvilken äger rätt till offentlig religionsöfning, böra, i enlighet med hvad därom i den före-

slagna lagen angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning är stadgadt, komma i åtnjutande af lindring vid utgörande af de afgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som å dem belöpa för inkomst af kapital eller arbete, och det afgiftsbelopp, från hvilket befrielse sålunda åtnjutes, för året uppgår till sammanlagdt minst femtio kronor, den till svenska kyrkan hörande församlingen må af allmänna medel undfå ersättning med motsvarande belopp.

Ifrågavarande författningsförslag äro af följande lydelse:

L a g

angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning.

Med upphäfvande af hvad lag och författningar innehålla stridande mot denna lag förordnas som följer:

Afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning, hvilka efter kyrkostämmas beslut eller eljest uttaxeras, skola för inkomst af kapital eller arbete endast med hälften af det belopp, som eljest bort utgå, påföras medlemmar af sådan i riket befintlig församling af främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, hvilken äger rätt till offentlig religionsöfning, såvida de främmande trosbekännarna före den 1 januari det år, då debitering af afgifterna verkställas, i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhört och fortfarande tillhöra den främmande församlingen.

I ändamål, att dylik lindring må tillgodokomma omförmälda främmande trosbekännare, skall intyg om dessas namn och bostad afvensom därom, att de under tiden från och med den 1 januari tillhört och fortfarande tillhöra den främmande församlingen, af denna församlings föreståndare utfärdas och före den 15 september tillställas vederbörande pastorsämbete, som har att ofördröjligen öfversända intyget, behörigen granskadt, till den, som verkställer debiteringen.

Äro afgifterna till prästerskapets aflöning grundade å löneregleringsresolution, fastställd enligt förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 eller förordningen angående ordnande af prästerskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning den 1 november 1872, eller å äldre konvention eller förening, eller utgå afgifterna till kyrkobetjäningens aflöning efter andra grunder

än dem, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade, må nedsättning i dylika afgifter ej äga rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

L a g

angående ändrad lydelse af § 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 35.

De afgifter, om hvilka kyrkostämma beslutar, skola, utom i de fall, för hvilka annorlunda är i lag eller författning stadgadt, utgå efter den för rösträtt å kyrkostämma bestämda grund, med iakttagande däraf att afgifter, hvarom för stads- och landsförsamlingar, eller delar däraf, gemensam kyrkostämma beslutar, först skola hvardera församlingen påföras efter förhållandet, i hvarje förekommande fall, mellan hvarderas sammanlagda röstetal vid gemensam kyrkostämma. Personliga eller matlagsavgifter få icke, utöfver hvad lag uttryckligen medgifver, af kyrkostämma beslutas.

I fråga om afgifter och personliga tjänstbarheter, hvilka enligt gällande författningar åligga medlemmar af en kyrkoförsamling, oaktadt de i kyrkostämma icke äga rösträtt, gör denna förordning icke ändring.

Angående den lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som tillkommer vissa främmande trosbekännare, är särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

L a g

angående ändrad lydelse af § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Häri genom förordnas, att § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 37.

Mom. 1. En hvar, som — — — — åligger bolag.

Mom. 2. I fråga om afgifter — — — — stadgadt är.

Mom. 3. Ämbets- eller tjänstemän, som vid Sveriges beskickningar hos utländska makter äro tjänstgörande, äfvensom svenska konsulter eller andra å utländska orter anställda tjänstemän skola, fastän mantalsskrifna i Stockholm och enligt bevillningsförordningen uppförda till allmän bevillning, vara fria från att för sina löneinkomster erlägga sådana afgifter, om hvilkas utgörande kyrkostämma eller kyrkofullmäktige besluta.

Mom. 4. Personer, tillhörande hufvudstadens icke-territoriella församlingar, nämligen hofförsamlingen, tyska och finska samt garnisonsförsamlingarna, äro icke skyldiga att för sina personer eller för inkomst af arbete eller kapital erlägga afgifter till kyrka och prästerskap i den territoriella församling, där de äro mantalsskrifna.

Angående den lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som tillkommer vissa främmande trosbekännare, är särskildt stadgadt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

L a g

angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883.

Häri genom förordnas, att § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

Den till klockare i penningar utgående lön skall af församlingen sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Angående den vissa främmande trosbekännare tillkommande lindring i skyldigheten att deltaga i sådant sammanskott är särskildt stadgad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

L a g

angående sättet för organistlöns utgående.

Med upphäfvande af lagen angående sättet för organistlöns utgående den 15 april 1904 förordnas som följer:

Den till organist utgående lön skall af församlingen sammanskjutas efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Angående den vissa främmande trosbekännare tillkommande lindring i skyldigheten att deltaga i sådant sammanskott är särskildt stadgad.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 6 december 1907 erinrade föredragande departementschefen, att sedan Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 19 oktober 1906 uppdragit åt en kommitté att taga under öfvervägande, huruvida samt, därest så befunnes vara förhållandet, i hvilken omfattning främmande trosbekännare, som vore medlemmar af något utaf staten erkändt kristet trossamfund, äfvensom mosaiska trosbekännare kunde fritagas från skyldighet att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga afgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, och att afgifva förslag till de ändrade bestämmelser

härutinnan, som blefve erforderliga, så hade denna kommitté den 29 augusti 1907 till Kungl. Maj:t afgifvit underdånigt utlåtande och förslag angående ändrade bestämmelser i fråga om främmande trosbekännares skattskyldighet i berörda hänseende, hvarpå kammarkollegium, efter nådig remiss, den 1 därpå följande november i detta ärende afgifvit underdånigt utlåtande samt därvid tillika öfverlämnat infortrade yttranden af öfverståthållareämbetet, Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga länen, domkapitlen i riket och Stockholms stads konsistorium äfvensom hofkonsistoriet.

Härefter anförde departementschefen till en början:

*Inledande
historik.*

*Öfver-
dragsamhet
mot olika
tänkande af
den egna
nationen.*

»Sedan genom Uppsala mötes beslut den 20 mars 1593 evangelisk-lutherska läran blifvit antagen såsom Sveriges statsreligion, sökte svenska kyrkan sorgfälligt befästa sig mot inre söndring och främmande inflytelser. Sålunda intogs i Sveriges rikets ständers förening om religionen på riksdagen i Söderköping den 21 oktober 1595 stadgande om att den, som afföll från den rena evangeliska bekvännelsen eller därifrån afsöndrade sina barn eller på något sätt befrämjade främmande lära och gudstjänst, skulle vara arfös och biltog inom riket. 'Religionen och den rätta gudstjänsten' förklarades också i första punkten af 1634 års regeringsform vara 'den kraftigaste grundvalen till ett lofligt, samdräktigt och varaktigt regemente'.

*Tolerans mot,
slutligen
religionsfrihet
för utlän-
ningar.*

Om än motvilligt, kunde dock lagstiftaren i längden icke undgå att visa bekvännarna af annan tro ett visst undseende. Statsintresset fordrade ju uppenbarligen, att de stränga fordringarna i afseende å renlärigheten något mildrades med hänsyn till främlingar, hvilkas inflyttande i landet var till gagn för det allmänna. I enlighet härmed tillät 1686 års kyrkolag i kap. 1 § 5 dem af annan religion, som antingen redan voro här i riket eller hädanefter hit inkommo för någon tjänst eller näring, att förblifva i sin religion; men gudstjänsten skulle förrättas inom lyckta dörrar, alltså vara inskränkt till den enskilda husandakten. Man sökte längre fram tillgodogöra sig den utländska arbetsskickligheten genom medgifvande i privilegierna för Alingsås manufaktur den 22 juni 1724 af en viss större frihet vid religionens utöfning för de vid detta industriella verk anställda handtverkarna och manufakturisterna af den reformerta läran, hvarefter uti en kungl. kungörelse af den 27 augusti 1741 tillstånd till fri religionsutöfning lämnades alla bekvännare af den 'engelska och reformerta kyrkan', med rätt för dem att uppbygga och hafva sina egna kyrkor samt att åtnjuta alla öfriga förmåner, hvarmed andra undersåtar enligt lagar och regeringsform hugnats.

Slutligen erhöilo enligt det s. k. toleransediktet den 24 januari 1781 alla af främmande religion, som antingen sig här i riket nedsatt eller framdeles sig härstädes nedsätta, 'under en fri och otvungen religionsutöfning,

en fullkomlig samvetsfrihet'. Villkoren för mosaiska trosbekännares religionsfrihet bestämdes emellertid särskildt genom ett af kommerskollegium den 27 maj 1782 utfärdadt reglemente, hvori det bland annat tillstaddes judarna att i de för dem utsedda städerna inrätta synagoga och därvid hålla rabbin med erforderlig betjäning.

Under det att ännu i 1772 års regeringsform, § 1, talades om enighet i religionen och den rätta gudstjänsten såsom den kraftigaste grundvalen till ett lofligt, samdräktigt och varaktigt regemente, stadgades åter i § 16 af 1809 års regeringsform, att 'konungen bör — — ingens samvete tvinga eller tvinga låta, utan skydda hvar och en vid en fri utöfning af sin religion, såvidt han därigenom icke störer samhällets lugn eller allmän förargelse åstadkommer'. Denna paragraf har dock blifvit tolkad, icke såsom ett stadgande om allmän religionsfrihet, utan såsom ett förklarande, att en hvar af rikets inbyggare vore, lika med lutherska kyrkans bekännare, berättigad till skydd för den kyrka han tillhörde och den religionsutöfning, som förekom inom densamma, utan att kunna tvingas att öfvergå till statskyrkan. Också bibehölls det i 1 kap. 3 § missgärningsbalken af 1734 års lag bestämda straffet af landsförvisning och arfsrättens förlust för inländsk, som afföll från den rätta evangeliska läran, liksom på grund af det s. k. konventikelplakatet den 12 januari 1726 det fortfarande var — vid ansvar af böter, t. o. m. landsförvisning — förbjudet för bekännarna af nämnda lära att med egna trosförvanter sammankomma till enskild andaktsöfning.

Religionsfrihet för landets egna inbyggare.

Först genom nådiga förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 26 oktober 1858 — sedermera ersatt genom en förordning af den 11 december 1868 — upphäfdes konventikelplakatet, hvarvid det tilläts medlemmar af evangelisk-lutherska kyrkan att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan vederbörande prästerskaps omedelbara ledning. Och med utfärdandet af nådiga förordningen den 23 oktober 1860 angående ändring i gällande bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utsprider villfarande lära, upphörde affall från statsreligionen att betraktas såsom brott. I stället för sistnämnda förordning gäller numera nådiga förordningen den 16 november 1869 angående ansvar för den, som söker förmå annan till affall från den evangeliskt lutherska läran. Ytterligare en förordning, nämligen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, utfärdades omförmälda den 23 oktober 1860, samtidigt med det att 1781 års toleransedikt upphäfdes.

I fråga om villkoren för utträde ur statskyrkan innehöll denna 1860 års dissenterlag, att om någon föll af från den rena evangeliska läran och ej lät sig af sina själasörjares undervisning och förmaning rätta, skulle han

varnas af domkapitlet eller dess förordnade ombud. Framhärdade han ändå i sin villfarelse och önskade att öfvergå från svenska kyrkan till främmande religionssamfund, hade han att personligen hos kyrkoherden i den församling, hvartill han hörde, göra anmälan därom för anteckning i kyrkboken. Dock skulle han ej anses skild från kyrkan, förr än han, efter uppnådd ålder af aderton år, blifvit upptagen i annat i riket tillåtet religionssamfund (§ 14). Med afseende å främmande religionsbekännares ställning i allmänhet stadgades, att med de inskränkningar och undantag, som af grundlag och ifrågavarande förordning bestämdes eller betingades, skulle ej från skiljaktighet i kristen trosbekännelse härledas någon skillnad i svenska medborgares rättigheter eller skyldigheter. Främmande trosbekännare eller den, som anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, ägde dock ej i annat fall, än grundlagens stadgande om utöfning af riksdagsmannarätt föranledde, deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som rörde kyrkan eller den offentliga undervisningen (§ 15). I öfrigt innehöll 1860 års dissenterlag bland annat den föreskriften, att medlem af tillåtet främmande religionssamfund ej var pliktig att gälda de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd (§ 12).

Såsom en konsekvens af nyssnämnda i 1860 års dissenterlag intagna bestämmelse, att främmande trosbekännare voro uteslutna från rätten att deltaga i behandling eller afgörande af frågor, som rörde kyrkan eller den offentliga undervisningen, blefvo i § 4 af förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 främmande religionsbekännare och de, som till utträde ur svenska kyrkan sig anmält, undantagna från rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut.

För mosaiska trosbekännare hade, i stället för 1782 års judereglemente, den 30 juni 1838 utfärdats en förordning angående mosaiske trosbekännares skyldigheter och rättigheter här i riket. Uttryckligen förklarades i 1860 års dissenterlag, att genom densamma ej skedde ändring af hvad i afseende å nämnda trosbekännare var stadgadt.

Omförmälda dissenterlag har i sin ordning blifvit ersatt af en ny, hvilken ännu gäller, nämligen nådiga förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Vid riksdagarna framställda yrkanden om ändring i dissenters' skattskyldighet Af 1860 års dissenterlag framgår, att främmande trosbekännare skulle, lika väl som anhängarna af den evangelisk-lutherska läran, deltaga i kostnaderna för upprätthållande af de statskyrkliga inrättningarna. Endast för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter kunde de undandraga sig, för den händelse någon sådan förrättning ej af dem påkallades.

Vid 1872 års riksdag framställdes emellertid kraf på ändring i bestämmelserna rörande främmande trosbekännares skattskyldighet till statskyrkan. På olika sätt formulerade yrkanden hafva sedermera vid åtskilliga riksdagar framkommit, senast år 1905, dock utan att de ledt till någon åtgärd från Riksdagens sida.

En redogörelse för hvad inom riksdagen blifvit uti detta ämne hufvudsakligen anfördt har synts mig här vara på sin plats.

Till stöd för den yrkade ändringen har framhållits, hurusom det vore orättvist att tvinga medborgare, hvilka tillhörde af svenska staten själf erkända religionssamfund, till att vidkännas uppoffringar icke blott för vidmakthållande af egen kult utan därutöfver jämväl för underhållande af en kyrka och ett prästerskap, af hvilka de på grund af sin religiösa öfvertygelse icke kunde hafva något gagn. Såsom en yttring af ännu fortfarande ofördragsamhet eller åtminstone af en viss motvilja mot olika tänkande vore det att anse, att främmande religionsbekännare belastades med jämförelsevis större bördor i och för upprätthållande af religiösa institutioner än statskyrkans egna medlemmar. Att ett sådant förhållande icke heller vore öfverensstämmande med andan af de lagar, som numera reglerade menigheters rätt att vårda egna angelägenheter, syntes ligga i öppen dag. Hvilka åsikter man än hyste i afseende på kyrkans skiljande från staten, torde det icke kunna nekas, att år 1862 ett stort och afgörande steg togs till den borgerliga kommunens skiljande från den kyrkliga. Detta framginge redan däraf, att särskilda lagar med olika bestämmelser utfärdats för den enas eller andras verksamhet; att de båda samfundet officiellt erhållit olika namn; att deras områden icke längre behöfde med hvarandra sammanfalla o. s. v. Det ådagalades jämväl däraf, att till föremål för den borgerliga kommunens verksamhet anvisats alla sådana ärenden, som anginge socknens gemensamma borgerliga angelägenheter, fattigvården däruti inbegripen, under det att kyrkoförsamlingens verksamhet inskränkts till, jämte folkskolväsendet, rent kyrkliga frågor. Då med sistnämnda frågor främmande religionsbekännare icke hade det ringaste att skaffa, vore det helt naturligt och riktigt, att de blifvit uteslutna från rätt att deltaga i dessa frågor afgörande. Lagstiftarens mening torde få antagas hafva varit att göra kyrkoförsamlingen uteslutande till ett samfund af statskyrkan tillhörande personer, hvilka ägde att efter vissa bestämda grunder och på visst i lagen utstakadt sätt ordna och förvalta sina gemensamma angelägenheter — till hvilka folkskolan äfven räknades — och att därför af sina medlemmar uttaxera nödiga bidrag. Tillämpningen af denna fullkomligt riktiga grundsats hade dock blifvit antingen glömd eller med afsikt lämnad å sido, då man kommit till kapitlet

a) Skäl för skattelindring.

»om afgifter till kyrka», såvida nämligen dithörande stadganden måste, vid en riktig tolkning, anses innefatta skyldighet för främmande religionsbekännare att bidra till statskyrkans underhåll. Ett dylikt förbiseende innefattade alltså en inkonsekvens af ganska betänklig beskaftenhet, så mycket betänkligare, som den tillika vore en obillighet. Det anmärkta förhållandet strede äfven i ett annat afseende mot våra kommunallagars anda. En af dessa lagars hufvudsakligaste uppgifter syntes nämligen vara att noga afväga rättigheter och skyldigheter mot hvarandra, och äfven i afseende på främmande religionsbekännare hade man samvetsgrant vidhållit denna uppgift, så länge man befann sig på den borgerliga kommunens område. Men när det blef fråga om den kyrkliga kommunen, kastades denna grundsats å sido och blef jämvikten mellan skyldigheter och rättigheter för främmande trosbekännare upphäfd, ty de hade fått sig ålagd skattskyldighet till statskyrkan men uteslutits från rättigheten att deltaga i afgifternas bestämmande och i kontrollen öfver deras användande. Man hade velat försvara främmande trosbekännares skattskyldighet till statskyrkoförsamlingarnas prästerskap och kyrkliga inrättningar därmed, att de borde lika med andra bidra till ett af staten erkänt, viktigt samhällsändamål. Därtill kunde svaras, att de genom sin skatt till staten bidroge till detta ändamål, och att deras skatt till de statskyrkliga församlingarna af staten själf indirekt erkändes vara oberättigad, så snart staten legaliserade församlingar af främmande trosbekännare; ty när staten det gjorde, medgafve staten också, att dessa församlingar, hvar inom sin krets, vårdade och tillgodosåge just samma intresse, hvarför den statskyrkliga församlingsinrättningen vore till, nämligen folkets religiösa och moraliska upplysning och förädling. Det borde därför göra till fyllest, att främmande trosbekännare betalade skatt till hvar sin församling, och ej i följd af skatteplikt äfven till statskyrkan belastades med dubbel skatt för ett och samma samhällsändamål. Dessutom vore det för många af svenska kyrkans präster lika mycket en samvetssak att behöfva mottaga ett aflöningsbidrag af främmande trosbekännare, som det för dessa senare kunde vara ett samvetstvång att lämna detta bidrag. Främmande trosbekännares ställning i afseende på deras skyldighet att bidra till aflönande af svenska kyrkans prästerskap hade undergått en icke oväsentlig förändring genom det på grund af särskilda författningar genomförda ordnandet af prästerskapets löneinkomster. Före detta ordnande ingingo i nämnda löneinkomster åtskilliga afgifter, hvilka dels voro af rent frivillig natur och dels erlades endast för särskilda förrättningar. Främmande trosbekännare kunde således helt och hållet undandraga sig afgifter af det förra slaget och behöfde endast i de utan tvifvel sällsynta fall, att de påkallade prästerskapets eller kyrkobetjäningens tjänsteåtgärd, därför erlagga särskild afgift. I

öfverensstämmelse med de i nådiga förordningarna den 11 juli 1862 och den 1 november 1872 meddelade föreskrifter hade emellertid under de förberedande åtgärderna för åstadkommande af löneregleringar inom de särskilda församlingarna hithörande afgifter alltid blifvit till visst belopp upptagna, om sådant också icke alltid framginge af de resolutioner, i hvilka Kungl. Maj:t meddelat fastställelse å de uppgjorda löneregleringsförslagen. Då nu § 13 i nådiga förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873 uttryckligen föreskrefve, att afgifter för kyrkliga förrättningar icke finge påföras främmande trosförvant i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd, syntes däraf följa, att främmande trosbekännare borde vara fria från sådana ständiga afgifter, som utgjorde ersättning för de i berörda paragraf omnämnda afgifter. Emedan löneregleringarnas genomförande likväl ålagt främmande trosbekännare en skyldighet, som förut ej ålegat dem, och dessa därjämte, såsom icke röstberättigade å kyrkostämman, varit utslutna från deltagande i den utredning och öfriga förberedande åtgärder, som föregått löneregleringsresolutionernas utfärdande, vore en återgång i förevarande afseende till de förut bestående förhållandena af omständigheterna påkallad, åtminstone beträffande medlemmar af sådana lagligen erkända församlingar, hvilkas präster eller föreståndare vore behöriga och pliktiga att föra anteckningar öfver medlemmarnas borgerliga förhållanden.

Häremot har blifvit invändt, att föreliggande fråga vore icke blott ekonomiskt utan jämväl i annat och viktigare hänseende af en icke ringa betydelse, enär den på det närmaste berörde spörsmålet om förhållandet mellan stat och kyrka. Ett obetingadt erkännande af grundsatsen om främmande trosbekännares fritagande från skyldigheten att betala skatt till statskyrkan skulle innebära ett bestämdt afsteg från den hittills rådande och städse fasthållna uppfattningen af statskyrkans ställning samt förutsätta omgestaltning af en mängd förhållanden, som grundade sig å och sammanhänge med denna uppfattning. Så länge den evangelisk-lutherska kyrkan vore en statsinstitution, torde hvarje svensk medborgare vara skyldig att bidraga till densanmas upprätthållande, lika väl som en hvar af statens medlemmar måste bidraga till statens andra institutioner, exempelvis undervisningsanstalterna, vare sig han gillade eller ogillade innebörden och anordnandet af desamma samt vare sig han begagnade sig af dem eller icke. Statskyrkans präst vore hos oss både statens och kyrkans tjänare; på samma gång han vore statskyrkoförsamlingens själsörjare, hade han vid sidan däraf att fylla åtskilliga borgerliga plikter och åligganden, hvilka i regeln afsåge äfven främmande trosbekännare. Ifrågasvarande utgifter till prästerskap och andra kyrkliga ändamål vore sålunda att anse såsom afgifter för ett statsändamål. De enda afgifter, från hvilka

b) Skäl mot skattelindring.

främmande trosbekännare kunde med något fog påkalla befrielse, vore de, som i gällande löneregleringar ersatt de s. k. jura stolæ eller ersättningar för de särskilda förrättningar, prästerskapet endast på därom framställd begäran verkställde. Från dessa afgifter hade främmande trosbekännare förut varit frikallade, när de icke själfva begärt förrättningen. Ifrågasvarande afgifter vore emellertid synnerligen obetydliga och föga betungande, hvarför en lagändring i sådant syfte knappast kunde vara af ett verkligt behof påkallad, helst frigörelsen endast kunde komma att afse de relativt fåtaliga främmande trosbekännare, hvilka bildat egna, af staten erkända församlingar, och ej det större antal, som endast anmält sig vilja utgå ur svenska statskyrkan utan att hafva förenat sig i något på lagligt sätt organiseradt trossamfund. Ett förslag i berörda syfte skulle för öfrigt icke gärna kunna genomföras utan att föregås af en svår och vidtomfattande utredning, till hvilken i betraktande af frågans ringa praktiska betydelse skälig anledning icke torde förefinnas. Afgifterna till svenska kyrkan och dess prästerskap utginge, åtminstone på landet, till allra största delen såsom ett realonus af fast egendom. Från skiljaktighet i trosbekännelse kunde omöjligen härledas något rättmätigt anspråk å fastighetsägarens sida att vinna befrielse från detta onus. Då han åtkommit fastigheten behäftad med ett sådant onus, hade han intet att beklaga sig öfver, om han finge vidkännas detsamma. Men äfven ur en annan synpunkt vore det olämpligt att göra svenska kyrkans och prästerskapets rättigheter i ifrågasvarande hänseende beroende af fastighetsägarens religionsbekännelse. Fastigheten kunde nämligen ofta, ja, flera gånger under ett år, växla ägare, af hvilka den ena tillhörde svenska kyrkan, den andra åter något främmande religionssamfund. Det kunde ock inträffa, att fastigheten samtidigt tillhörde flera personer med olika religionsbekännelser. Svårigheterna att i sådana fall reda förhållandet vore alltför mycket i ögonen fallande för att behöfva någon närmare utveckling. Det betänkliga däruti, att så länge nu gällande lag om främmande religionsbekännare kvarstode oförändrad, befrielse från skyldigheten att lämna bidrag till äfventyrs någon gång kunde utgöra en lockelse till utträdande ur svenska kyrkan, torde ej heller böra lämnas utan all uppmärksamhet. Någon minskning i prästerskapets lagbestämda löneförmåner kunde icke utan rättskränkning genom lagstiftningen tillvägbringas att vinna tillämpning under nuvarande löntagares tjänstetid.

*Dissenter-
skattekom-
mittén.*

*Omfattningen
af kommitténs
uppdrag.*

Då Kungl. Maj:t på hemställan af mig uppdrog åt ofvan omförmälda kommitté att taga under öfvervägande, huruvida samt, därest så befinnes vara förhållandet, i hvilken omfattning främmande kristna äfvensom mosaiska trosbekännare må kunna fritagas från skyldighet att för

sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlægga afgifter för statskyrkliga ändamål, och att afgifva förslag till ändrade bestämmelser härutinnan, gjorde jag i afseende å det kommittén sålunda lämnade uppdraget följande uttalande till statsrådsprotokollet för nämnda dag:

I den omfattande utredning, som af den utaf Kungl. Maj:t den 22 oktober 1897 tillsatta prästlönereglingskommittén verkstälts beträffande grunderna för reglerandet af prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande löne regleringar utlupit, har kommittén i sitt den 19 juni 1903 afgifna betänkande och förslag IV berört jämväl frågan om främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan och hennes prästerskap. Kommittén har emellertid, enär åstadkommandet af en utredning i denna fråga icke fölle inom gränserna för det kommittén meddelade uppdrag, icke ansett sig kunna framställa något förslag till ändring i den lagstiftning, som i antydda hänseende reglerar utgifterna till statskyrkliga ändamål, särskildt till aflönande af prästerskapet. Vikten af en utredning härutinnan och lämpligheten af att densamma föreläge färdig, då frågan om reglering af prästerskapets löneförhållanden skulle upptagas till pröfning, så att frågorna kunde samtidigt skärskådas, har framhållits dels af ledamoten i prästlönereglingskommittén, kammarrådet K. R. Rydin, i en vid kommitténs betänkande fogad reservation, dels ock af domkapitlet i Kalmar i dess öfver kommitténs betänkande afgifna underdåniga yttrande, hvori domkapitlet, i likhet med flera länsstyrelser, jämväl uttalat sig för behofvet af en lagändring i syfte att lindra främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkans prästerskap. Till detta uttalande har kammarkollegium anslutit sig i sitt den 10 november 1905 afgifna utlåtande öfver prästlönereglingskommitténs omförmälda betänkande och förslag.

En utredning uti ifrågavarande afseende anser äfven jag vara synnerligen önskvärd. Fog för yrkande om lindring i den skattskyldighet till statskyrkliga ändamål, som för närvarande åligger främmande trosbekännare, synes mig ligga i det förhållandet, att, enligt 13 § af förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873, de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning ej må påföras främmande trosbekännare i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd, men att dock jämlikt nu gällande löne regleringar för prästerskapet i rikets pastorat ingen skillnad förefinnes mellan främmande trosbekännare och andra skattskyldiga. Det torde emellertid icke vara lämpligt att inskränka utredningen härtill, utan synes densamma böra få en större omfattning.

Vid upprepade tillfällen har uti inom riksdagen väckta motioner äfvensom annorledes påyrkats, att främmande trosbekännare måtte fritagas från skyldighet att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete bidra till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning. Dessa yrkanden hafva sålunda icke gått ut på, att fritagelsen skulle omfatta fastighet. Det kan icke heller gärna ifrågasättas, att skattskyldigheten för fastighet skulle göras beroende af, huruvida fastigheten äges af främmande trosbekännare eller ej. Det torde jämväl vara tydligt, att förändringen beträffande ifrågavarande skattskyldighet icke bör tillgodokomma andra främmande trosbekännare än dem, som äro medlemmar af något utaf staten erkänt kristet trossamfund, samt mosaiska trosbekännare. Jag anser det vidare vara uppenbart, att, äfven bortsedt från fastighet, full befrielse för främmande trosbekännare från skattskyldighet till statskyrkliga ändamål icke kan ifrågakomma, desto mindre som svenska statskyrkans prästerskap fullgör åtskilliga rent borgerliga bestyr.

Äfven med denna begränsning är frågan om ändring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning en fråga, hvars lösning är förenad med betydande svårigheter, ty det måste noga tillses, att man icke genom att medge lindring i nämnda skattskyldighet orsakar, att skattskyldigheten för dem, som kvarstå såsom medlemmar i statskyrkan, i någon väsentligare grad ökas.

Då emellertid, såsom jag redan framhållit, en utredning beträffande främmande trosbekännares skattskyldighet i detta afseende är af nöden, anser jag utredningen lämpligen böra erhålla den större omfattning, som betingas af en pröfning af befogenheten i förut omförmälda yrkanden.

Dissenters i Sverige och deras ekonomi.

I sitt den 29 augusti 1907 afgifna underdåniga utlåtande meddelar omförmälda kommitté — kallad dissenterskattkommittén — till en början en öfversikt öfver religionsfrihetens utveckling i Sverige samt gifver en framställning rörande skattskyldigheten till svenska kyrkans prästerskap äfvensom till öfriga statskyrkliga ändamål. Därefter lämnar kommittén, under rubriken 'främmande trosbekännare i Sverige' (s. 55—103), en redogörelse för dessas medlemsantal och ekonomiska förhållanden m. m.

Kommittén upplyser i sistnämnda afdelning af utlåtandet, att trots de trånga gränser, som uti den äldre lagstiftningen i vårt land uppdrogos för främmande trosbekännares religionsöfning, bildades tidigt, ofta i strid mot lagens bestämmelser, församlingar af annan bekännelse än den evangelisk-lutherska. Sålunda fanns vid slutet af 1600-talet i Stockholm såväl en reformert församling med egen kyrka och eget prästerskap som ock

en grekisk-katolsk kyrka. I Göteborg bildades år 1691 en församling tillhörande engelska episkopalkyrkan. Bekännare af romersk-katolska läran samlades till gudstjänst i ministerkapellen i hufvudstaden; år 1741 blef emellertid en särskild romersk-katolsk kyrka därstädes uppförd. För ämbetsförrättningar såsom vigsel, barndop m. m. betjänade sig katolikerna i stor utsträckning af de präster, som voro anställda hos de utländska ministrarna. Af judar bildades år 1685 en församling på några få personer i Stockholm. Den blef dock snart upplöst, och medlemmarna förstädigades att lämna landet. År 1717 erhöilo judar, som under Karl XII inkommit i riket, tillåtelse till egen gudstjänstöfning inom lyckta dörrar, och äfven i öfrigt gjordes medgifvanden till judarnas förmån. I slutet af 1700-talet hade församlingar af mosaiska trosbekännare bildats i Karlskrona och Göteborg. Genom judereglementet af 1782 erhöilo, såsom jag redan nämnt, medlemmar af judiska nationen tillstånd att nedsätta sig i vissa städer och där inrätta synagoga. Sistnämnda år konstituerades ock en mosaisk församling i hufvudstaden.

En af kommittén verkställd utredning angående antalet främmande trosbekännare i Sverige hänför sig till den 31 december 1904 och afser följande denominationer, nämligen: baptister; engelsk-episkopala; fribaptister (Helgeaner); grekisk-katolska; katolsk-apostoliska (Irvingianer); metodister; mosaiska; nya kyrkans bekännare (Svedenborgare); reformerta (fransk-reformerta); romersk-katolska och sjundedags-adventister. Öfriga främmande trosbekännare, för så vidt de lagligen utträdt ur svenska kyrkan, hafva sammanförts till en grupp, benämnd 'öfriga främmande trosbekännare och konfessionslösa'.

Mormonerna hafva vid kommitténs undersökning icke medtagits, då deras religionsöfning antagits icke kunna blifva i vårt land lagligen erkänd. Ej heller har kommittén ansett sig böra i undersökningen iibegripa den s. k. frälsningsarmén. Ehuru uppvuxen på metodistisk grund, afser nämligen denna bildning icke åstadkommandet af något särskildt kyrkosamfund. Detsamma gäller i viss mån plymouthbröderna och de dithörande darbyisterna, hvilka i allmänhet torde förkasta hvarje kyrkligt ämbete samt all ordnad gudstjänst och endast samlas till stilla uppbyggelse i smärre brödrakretsar. De hafva dock, för så vidt de utträdt ur svenska kyrkan, inräknats bland 'öfriga främmande trosbekännare och konfessionslösa'.

I fråga om religiösa samfundsbildningar af evangeliskt-lutherskt ursprung upplyser kommittén, att den till en början fäst sin uppmärksamhet vid svenska missionsförbundet, som af dessa är den mest betydande. Åtgärder blefvo ock af kommittén vidtagna för införskaffande från samtliga dithörande församlingar af enahanda upplysningar som från främmande trosbekännares för-

samlingar; men då det visade sig, att uppgifter från de till förbundet hörande församlingarna antingen alls icke lämnades eller endast med svårighet och betydande tidsutdräkt kunde erhållas, afstod kommittén från undersökningens fullföljande beträffande detta samfund.

Kommitténs utredning rörande främmande trosbekännare stöder sig hufvudsakligen på uppgifter, som från föreståndarna för de främmande församlingarna införskaffats till svar å utsända frågeformulär. Beträffande antalet ur svenska kyrkan lagligen utträdde främmande trosbekännare grundas utredningen dock på uppgifter från denna kyrkas prästerskap. Hvad Stockholms stad beträffar, meddelar kommittén, att hvarken från pastorsämbetena eller från rotemännen tillförlitliga upplysningar kunnat erhållas angående antalet främmande trosbekännare, enär i hufvudstaden anteckningar om dessa göras ytterst ofullständigt.

Uppgifterna från de främmande församlingarnas föreståndare, i hvad de afse församlingsmedlemmarnas antal, hafva syntts kommittén tillförlitliga, hvaremot uppgifterna beträffande församlingarnas ekonomiska förhållanden stundom visat sig ofullständiga eller sväfvande. Ett antal (sannolikt smärre) församlingar, hufvudsakligen tillhörande sådana trossamfund, som icke blifvit af staten erkända, hafva alldeles underlåtit att besvara kommitténs förfrågningar. De upplysningar, som kunnat vinnas, anser dock kommittén lämna en i det hela riktig bild af de främmande trosbekännarnas ställning i vårt land uti de afseenden, som beröras i kommitténs utlåtande.

Uti de uppgifter, som af svenska kyrkans prästerskap insändts till kommittén, hafva angifvits såsom ur kyrkan lagligen utträdde en mängd personer, hvilka emellertid icke återfinnas i de från de främmande församlingarnas föreståndare insända medlemsförteckningarna. Till dessa personer höra medlemmarna af sådana samfund, rörande hvilka kommittén icke ansett nödigt att infordra uppgifter, såsom mormonernas m. fl., samt personer tillhörande församlingar, hvilkas föreståndare underlåtit lämna de af kommittén begärda upplysningarna; vidare personer, som vid utträdet ur kyrkan uppgifvit sig ämna ingå i visst främmande trossamfund, men sedermera icke fullföljt denna sin afsikt; samt slutligen alla de katoliker och mosaiska trosbekännare, hvilka icke äro upptagna i de katolska eller mosaiska församlingarnas böcker, utan af svenska kyrkans prästerskap bokföras. Samtliga ifrågavarande personer hafva hänförs till gruppen 'öfriga främmande trosbekännare och konfessionslösa'.

Enligt den af kommittén verkställda utredningen för år 1904 — hvars detaljer återfinnas i ett af kommittén utarbetadt, i december månad 1907 utgifvet särskildt tabellverk — utgjorde de hos kommittén uppgifna främmande trosbekännarna i vårt land till antalet:

	Rättsligen tillhörande främmande trossamfund.	Rättsligen tillhörande svenska kyrkan.	Summa.
Baptister.....	851	38,565	39,416
Engelsk-episkopala.....	160	—	160
Fribaptister (Helgeaner).....	118	3,025	3,143
Grekisk-katolska.....	44	—	44
Katolsk-apostoliska (Irvingianer).....	231	706	937
Metodister.....	3,312	11,667	14,979
Mosaiska trosbekännare.....	2,802	—	2,802
Nya kyrkans bekännare (Svedenborgare).....	31	223	254
Reformerta (fransk-reformerta).....	40	—	40
Romersk-katolska.....	1,902	—	1,902
Sjundedags-adventister.....	8	409	417
Öfriga främmande trosbekännare och konfes- sionslösa.....	7,432	—	7,432
Summa	16,931	54,595	71,526

Verkliga antalet såväl inom som utom svenska kyrkan stående främmande trosbekännare torde dock hafva uppgått till omkring 81,000 personer. Som rikets hela folkmängd den 31 december 1904 uppgick till 5,260,811 personer, utgjorde alltså de främmande trosbekännarna 1.55 procent däraf.

Hos dissenterförsamlingarna voro år 1904 med lön anställda 540 föreståndare och präster samt 487 organister, sångledare, vaktmästare m fl. eller tillhopa 1,027 personer, hvilkas löneförmåner uppgingo till 734,060 kronor.

Sammanlagda värdet af dissenterförsamlingarnas tillgångar nämnda år var 10,122,060 kronor, däraf taxeringsvärdet å fast egendom utgjorde 8,764,727 kronor. Skulderna åter uppgingo till 4,133,534 kronor.

Årsinkomsten för 1904 var 1,433,317 kronor. Häraf hade å församlingsmedlemmar uttaxerats 156,058 kronor och såsom frivilliga bidrag inom landet uppsamlats 992,613 kronor; från utlandet inflöto 44,713 kronor, af hvilka 26,938 kronor tillfölo metodister och 8,816 kronor romersk-katolska församlingar.

Utgifterna — dels faktiska under år 1904, dels, hvad beträffar kostnaderna för gudstjänstlokal, beräknade efter medeltalet för femårsperioden 1900—1904 — bestego sig till 1,582,622 kronor.

Dessa ingalunda obetydliga utgifter för den egna kulten bestredos af personer,

hvilkas flertal på grund af sin ekonomiska ställning ej förmådde lämna några bidrag till den statskyrkliga kommunens gemensamma utgifter. Af de 71,526 uppgifna främmande trosbekännarna voro nämligen allenast 15,076 eller 21.08 procent skattskyldiga till kommunen, 56,450 eller 78.92 procent däremot icke.

Motivering
för hufvud-
grunderna i
kommitténs
förslag.

Sedan kommittén härefter redogjort för dissenterskattefrågans tidigare behandling (s. 104—130), framlägger kommittén i en allmän motivering vissa synpunkter beträffande det berättigade öfver hufvud i en skattelindring för främmande trosbekännare samt utvecklar sina åsikter i fråga om skattelindringens omfattning med hänsyn till såväl personer som beskattningsföremål, formen för skattelindringens genomförande och de grunder, som därvid böra i de särskilda fallen vara bestämmande m. m. (s. 131—178).

a) Allmänna
synpunkter.

Kommittén framhåller, hurusom redan i 1860 års religionsfrihetslagstiftning erkändes, att tillämpningen af religionsfrihetens grundsats måste med konsekvensens makt medföra lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till statskyrkliga ändamål. Så stadgades uttryckligen, på sätt ofvan blifvit anmärkt, i vår första dissenterlag af nämnda år, att medlem af tillåtet främmande religionssamfund ej var pliktig att gälda de för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till svenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning i annat fall, än att slik förrättning blifvit på hans egen begäran verkställd. I samvetsfrihetens namn hade sedermera yrkanden på en mera vidtgående skattebefrielse för främmande trosbekännare blifvit tid efter annan framställda. Skattskyldigheten till statskyrkliga ändamål vore emellertid en fråga, som efter kommitténs mening på en gång fölle inom det borgerliga och det religiösa lifvets område. Därför fordrades vid lagstiftning i detta ämne en grannlagenhet, som samtidigt tillgodosåge statsamfundets rättskraf och individens samvetsfrihet. Vid bedömandet af frågan om främmande trosbekännares rätt till lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan och hennes funktionärer borde billighetens grundsatser visserligen tillämpas och individernas religiösa känslor tillbörligt beaktas, men man finge icke bortse därifrån, att Sveriges grundlagar häfdade såsom en statsangelägenhet den lutherska kyrkans upprätthållande, äfvensom att staten ålagt det svenska prästerskapet mångfaldiga rent borgerliga bestyr, hvilka afsåge alla medborgare utan hänsyn till deras trosbekännelse. Äfven andra än statsreligionens bekännare måste följaktligen såsom statsborgare och medlemmar af kommunerna finna sig i att genom skattebidrag främja de statskyrkliga ändamålen i en af omständigheterna påkallad utsträckning.

Vid öfvervägande af frågan, huruvida lindring i skattskyldigheten för kyrkliga ändamål bör beredas främmande trosbekännare, har kommittén

fäst sin uppmärksamhet vid det förhållandet, att sådana trosbekännare kunna sägas för närvarande vara underkastade en dubbel skattskyldighet i angifna hänseendet, nämligen dels till svenska kyrkan, dess prästerskap och betjäning, dels till det egna samfundet, den senare skattskyldigheten visserligen i allmänhet byggd på frivillighetens grund. Kommittén förklarar sig icke kunna obetingadt godkänna, hvad mot dissenters' skattskyldighet till statskyrkan anförts därom, att de främmande trossamfundet, hvart inom sitt område, tillgodose samma intressen som statskyrkan inom samhället i dess helhet; det universella inflytande på folkets lif, som statskyrkan eller den nationella folkkyrkan fortfarande utför, kunna nämligen efter kommitténs åsikt dessa frikyrkor icke uppnå. Men kommittén finner i allt fall den insats, de inom sitt område göra i den religiösa och sedliga utvecklingen, vara af den betydelse jämväl för staten i dess helhet, att det måste framstå såsom en obillighet, att deras medlemmar skola för religiösa ändamål betungas utan inskränkning med dubbel skattskyldighet. Enär dessutom religionens fria utövning, hvilken gemenligen kräfver sammanslutning i församlingar, anskaffande af gudstjänstlokal, underhåll af lärare m. m., för kommittén framstår såsom en rättighet af den beskaffenhet, att ingen bör vara utestängd därifrån af det skälet, att han, när skattskyldighet till statskyrkan samtidigt åligger honom, tilläventyrs finner svårighet vid att betala erforderliga afgifter jämväl till den egna gudstjänsten, finner kommittén äfven ur denna synpunkt billigheten kräfva, att främmande trosbekännare erhålla lindring uti ifrågavarande hänseende.

I sammanhang härmed erinrar kommittén därom, att främmande trosbekännare på grund af gällande lagstiftning äro pliktiga att, med det enda förbehåll, som omnämnes i 13 § af 1873 års dissenterlag, lika med öfriga svenska medborgare deltaga i utskylderna till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, men att samma främmande trosbekännare enligt kyrkostämmoförordningarna äro uteslutna från rättigheten att deltaga i öfverläggningar och beslut angående beviljandet af medel till kyrkliga behof och i kontrollen öfver dessa medels användande. Då motsvarighet mellan skatteplikt och rösträtt i fråga om främmande trosbekännare alltså icke äger rum, anser kommittén härutinnan förefinnas ytterligare ett skäl, att främmande trosbekännare befrias, i den utsträckning förhållandena sådant medgifva, från skattskyldighet till statskyrkan.

Af icke ringa betydelse vid bedömandet af frågan, huruvida lindring bör beredas främmande trosbekännare i dem åliggande skattskyldighet till statskyrkan, är enligt kommitténs förmenande den omständigheten, att så länge berörda skattskyldighet oförminskad kvarstår, personer, hvilka hylla främmande lära och faktiskt anslutit sig till bestående samfund

af främmande trosbekännare, likväl icke anse sig förhindrade att i rättsligt afseende kvarstå inom svenska kyrkan samt till och med att deltaga i öfverläggningar och beslut angående denna kyrkas angelägenheter. Den oklarhet i förhållandet mellan statskyrkan och främmande trosbekännare, som sålunda råder, anser kommittén vara en olägenhet af mycket allvarsam art, ty den nuvarande skattskyldighetens bibehållande medför å ena sidan, att kyrkan icke kan med tillräcklig auktoritet häfda sin ställning gentemot afvikande riktningar inom hennes egna rāmärken, och å andra sidan, att äfven de främmande trossamfundens ställning i många afseenden blir osann och skef. Större klarhet härutinnan skulle lända såväl statskyrkan och de främmande samfundet som äfven samhället i dess helhet till gagn.

Vidare åberopar kommittén såsom skäl för skattelindring, särskildt med hänsyn till prästerskapets aflöning, den redan förut anmärkta omständigheten, att främmande trosbekännare i följd däraf, att grundsatsen om deras befrielse från utgörande af vissa aflöningsbidrag vid löne-regleringarnas uppgörande merendels icke vunnit tillämpning, äfven fått sig ålagd en mot dessa bidrag svarande skattskyldighet.

Ett stöd för medgifvande af lindring i den skattskyldighet till statskyrkliga ändamål, som för närvarande åligger bekännare af annan lära än den evangelisk-lutherska, finner kommittén uti det i viss mån analoga förhållandet, att medlemmarna af de icke territoriella evangelisk-lutherska församlingarna i Stockholm — nämligen hofförsamlingen, tyska och finska samt garnisonsförsamlingarna — äro jämlikt § 37 mom. 4 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 för sina personer samt för inkomst af arbete och kapital befriade från dem eljest åliggande skatteplikt till kyrkliga ändamål i den territoriella församling, de tillhöra.

Kommittén påvisar, att inom de med oss närsläktade protestantiska länderna dissenters redan i större eller mindre mån befriats från skattskyldighet till det nationella kyrkosamfundet. En af kommitténs ordförande biskopen H. W. Tottie författad, vid betänkandet fogad redogörelse för den utländska lagstiftningen i dissenterskattefrågan lämnar närmare upplysning om förhållandena härutinnan i protestantismens två hufvudländer Tyskland och England samt våra lutherska grannländer Finland, Norge och Danmark, där de kyrkliga förhållandena äro mest jämförliga med våra egna. Författaren meddelar, att 'en jämförande granskning af lagstiftningens nuvarande ståndpunkt ådagalägger, att i hufvudsak samma princip ligger till grund för de inom nämnda stater gällande bestämmelser på förevarande område. Dissenters äro nämligen i regeln under vissa förutsättningar befriade från personella kyrko-

skatter, d. v. s. från de efter hufvudtalet, efter personlig beskattningsgrund utgående afgifter till nationalkyrkans underhåll samt hennes prästerskaps och kyrkobetjäningens aflöning, under det att i alla dessa länder dissenters fortfarande skola utgöra de å fastighet hvilande afgifter af grundskatts natur, i vissa länder äfven öfriga kyrkoskatter å förmögenhet, inkomst och rörelse. De olika modifikationerna i beskattningsprincipens genomförande äro beroende af den innerligare eller lösare förbindelsen mellan kyrka och stat, mellan samhällslivets kyrkliga och borgerliga element.'

Då kommitténs förslag till lösning af dissenterskattefrågan företer likhet i en viss punkt med den uti Norge gällande lagstiftningen i ämnet, har jag ansett lämpligt här återgifva kommitténs framställning därutinnan.

'I Norge', säger kommittén, 'ägde redan jämlikt 1845 års dissenterlag främmande trosbekännare åtnjuta viss befrielse från kyrkliga afgifter. Enligt nu gällande dissenterlag af den 27 juni 1891 med däri den 17 maj 1904 vidtagna förändringar äro såväl dissenters — hvarmed i Norge förstås sådana, som bekänna sig till den kristna (äfven evangelisk-lutherska) religionen utan att vara medlemmar af den evangelisk-lutherska statskyrkan — som äfven judar och unitarier befriade från andra direkt till statskyrkan eller hennes prästerskap eller betjäning utgående afgifter än sådana, som erläggas för särskilda kyrkliga förrättningar eller hvilka i form af tionde eller därmed likställda pålagor skola utgöras af fast egendom. Beträffande sådana bidrag till kyrkliga ändamål, som ingå i de för kommunala behof i allmänhet utgående 'personliga', d. v. s. på förmögenhet och inkomst uttaxerade, afgifter och sålunda mera indirekt erläggas till statskyrkan, gäller, att dessa bidrag, i den mån de skola utgöras af sådana främmande trosbekännare, som under sistförflutna skatteår med hela sitt hus oafbrutet tillhört egen, lagligen ordnad församling, skola nedsättas med af kommunalstyrelsen bestämdt belopp. För öfrigt äger kommunalstyrelsen besluta, huruvida och i så fall i hvilken utsträckning sådan befrielse också må medgifvas personer, hvilka icke tillhöra någon ordnad församling eller hvilkas hus räknar medlemmar, som tillhöra statskyrkan, äfvensom huruvida skattebefrielsen må gälla jämväl 'eiendoms-skatten', d. v. s. afgifter uttaxerade på fast egendom eller därmed enligt gällande beskattningslagar likställda skatteföremål.'

Efter det kommittén sålunda utvecklat sina allmänna synpunkter i dissenterskattefrågan, gör kommittén det uttalandet, att den anser sig böra jakande besvara frågan, huruvida lindring bör beredas främmande trosbekännare uti vårt land i dem nu åliggande skyldighet att erlægga afgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning.

b) Skattelindringens omfattning med hänsyn till personer.

Därpå öfvergår kommittén till behandling af spørgsmålet, i hvilken omfattning sådan lindring bör medgifvas i afseende å personer och beskattningsföremål. Härvid framhåller kommittén, hurusom hvarje lindring i skattskyldigheten innebär, att en del af skattebördan, till lättnad för vissa medborgare, öfverflyttas på andra eller på statsverket. Då nu, yttrar kommittén, lindringen hufvudsakligen betingas af omsorgen om den enskildes religions- och samvetsfrihet och jämväl åsyftar, att han ej må komma att för religiösa ändamål betungas med dubbel skatteplikt, lärer skyldig hänsyn till dem, som i hans ställe skola öfvertaga bördan, fordra, att tillräcklig garanti erhålles för att den, som utträder ur svenska kyrkans gemenskap och därmed eventuellt förvärfvar rätt till lindring i skattskyldigheten till denna kyrka, är beredd att, i mån af sina tillgångar, bidra till upprätthållandet af det främmande trossamfundets gudsdyrkan och inrättningar. Eljest kan måhända befaras, att personer blott för vinnande af lindring i skattskyldigheten anmäla sig till utträde ur kyrkan, särskildt när större utgifter för kyrkliga ändamål i vederbörande församling förestå. Enligt nu gällande dissenterlag erfordras icke intyg om att den, som utträder ur statskyrkan, ingår i annat tillåtet religionssamfund, utan han kan ställa sig oberoende af hvarje religiös sammanslutning. Blotta utträdet ur kyrkan innefattar alltså uppenbarligen icke den erforderliga garantien. Där emot anser kommittén, att sådan garanti kan antagas ligga däri, att den utträdande verkligen ansluter sig till och förblifver uti ett främmande trossamfund, enär därigenom blir uppenbart, att han af bevekelsegrunder, som sammanhånga med hans religiösa öfvertygelse, utgått ur statskyrkan, och att han, därest ej skattelindring medgifves, kan blifva i dubbel måtto betungad med utgifter för religiösa ändamål. Afven i fråga om sådana främmande trosbekännare, som aldrig tillhört svenska kyrkan, utan antingen från barndomen uppfostrats i annan lära eller inflyttat från utrikes ort, bör enligt kommitténs mening i ordningens intresse fordras, att de, för åtnjutande af skattelindring, skola vara medlemmar af någon här i riket befintlig, lagligen erkänd församling af främmande trosbekännare, något som ock torde vara förhållandet med de flesta af dem.

Endast sådana främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, som i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhöra någon i riket befintlig, lagligen erkänd församling af dylika trosbekännare, böra alltså efter kommitténs uppfattning erhålla skattelindring, och detta oberoende af frågan om den främmande församlingen har en sådan organisation, som kan fordras för erhållande af rätt till egen kyrkbokföring. Saknaden af denna rätt anser kommittén ej i och för sig böra uppfattas såsom bevis på bristande fasthet i församlingens organisation, enär de anteck-

ningar rörande medlemmarnas borgerliga förhållanden, som afses med kyrkbokföringen, äro något för församlingen såsom sådan i viss mån främmande. Åtskilliga af de utom statskyrkan stående trossamfundnen torde, äfven när deras organisation ej lägger hinder i vägen därför, befinnas mindre villiga att i det borgerliga samhällets tjänst åtaga sig det uppdrag, som kyrkbokföringen innebär. Har emellertid en främmande församling erhållit rätt till egen kyrkbokföring, synes kommittén denna omständighet böra särskildt beaktas vid bestämmandet af skattelindringens storlek. Kommittén framhåller, att medlemskapet af den främmande församlingen ej får vara af endast tillfällig beskaffenhet, utan att vederbörande åtminstone större delen af det år, för hvilket bidraget till statskyrkan utgår, skall hafva tillhört den främmande församlingen, för att skattelindring skall ifrågakomma.

Icke blott dissenters' olika ställning till statskyrkan bör, på sätt nu utvecklats, öfva inflytande på frågan om skattelindringens omfattning. Enligt kommitténs tanke böra härpå äfven inverka å ena sidan det större eller mindre besvär, prästerskapet och kyrkobetjäningen måste underkasta sig för fullgörande af de ämbetsgöromål, hvilka äro af beskaffenhet att direkt eller indirekt komma jämväl främmande trosbekännare till godo, och å andra sidan det större eller mindre gagn, de främmande trosbekännarna kunna anses hafva af prästerskapets och kyrkobetjäningens dem lämnade biträde och öfriga verksamhet.

I hvilken utsträckning biträde af svenska kyrkans prästerskap påkallas af främmande trosbekännare, lärer svårligen kunna statistiskt utredas, men efter kommitténs förmenande anlitas i icke få fall prästerskapet af främmande trosbekännare, isynnerhet vid inträffande sjukdoms- eller dödsfall. Likaledes torde biträde af svenska kyrkans prästerskap icke sällan påkallas för vigsel och jordfästning af främmande trosbekännare, för hvilka förrättningar särskild betalning numera i regeln icke kan fordras. De främmande trosbekännare, hvilka vistas på ort, där deras samfund saknar egen gudstjänstlokal, torde ofta deltaga i svenska kyrkans gudstjänster och äfven i öfrigt begagna sig af hennes förmåner.

Vida mer omfattande och betungande än dylika på främmande trosbekännares begäran verkställda kyrkliga förrättningar är emellertid det besvär, som uppstår i följd af den prästerskapet åliggande kyrkbokföringen samt de öfriga borgerliga bestyr, prästerskapet fått sig anförtrodda och för hvilka i betänkandet utförligt redogöres (s. 147—159). Kommittén anmärker, att om ock endast en ringa del af dessa bestyr kommer den enskilde bekännaren af främmande lära — liksom den enskilde medlemmen af svenska kyrkan — omedelbart till godo, så har han dock såsom

medborgare i staten samma medelbara gagn därpå som alla andra statsborgare och lärar därför lika litet som någon af dessa kunna med fog göra anspråk på befrielse från skyldigheten att, i en eller annan form, tillskjuta medel, i den mån sådant erfordras, till beredande af ersättning åt den, som utför dessa borgerliga bestyr.

Utom de mera regelbundet återkommande bestyren för det borgerliga samhällets räkning har svenska prästerskapet en mängd åligganden till myndigheters och enskildas tjänst, hvilka, om de än icke låta sig schematiskt öfverskåda, dock taga prästerskapets tid och krafter i anspråk, ofta i betydande utsträckning. Hit hör, säger kommittén, den ständiga omvårdnad om folkskolan, som åligger pastor i hans egenskap af ordförande i kyrkostämman och skolråd och som för öfrigt i gällande författningar är honom anbefalld, hans förpliktelse att stå de borgerliga myndigheterna till tjänst med alla de upplysningar och åtgärder, som ligga inom området för hans ämbetsverksamhet, skyldigheten att i allt, som rör enskilda medborgares samhällliga förhållanden, biträda med upplysningar och intyg af hvarjehanda slag m. m. Mycket af allt detta kommer främmande trosbekännare såväl äldre som yngre omedelbart till godo, såsom skolundervisning äfvensom intyg om ålder, frejd o. s. v. för inträde i undervisningsanstalter, intagande på sjukhus, tillstånd att idka handel eller annan näring, sökande af platser, erhållande af understöd, pensioner etc., flyttningsbetyg, bevis om släktskapsförhållanden kanske för flera generationer, om medellöshet eller vederhäftighet i ekonomiskt afseende, om svenskt medborgarskap, med mera sådant. Den ofta vanskliga, i hvarje fall ansvarsfulla pröfningen af möjligen befintliga äktenskapshinder, hvilken skall föregå utfärdandet af lysning, tillkommer präst i svenska kyrkan äfven i fråga om främmande trosbekännare, och detta jämväl i det fall att endera eller båda kontrahenterna tillhöra främmande trossamfund med rätt till egen kyrkbokföring och med sådant prästerskap, att Konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att med laga verkan förrätta vigsel. Beträffande föreskrifna anteckningar i kyrkböckerna och meddelande af ämbetsbevis därur, har svenska kyrkans prästerskap icke någon lättnad i sitt arbete därpå, att personer öfvergå till eller eljest rättsligen tillhöra främmande församling vare sig utan eller med rätt till egen kyrkbokföring, så framt icke i sistnämnda fall de främmande trosbekännarna bo och vistas inom stad eller pastorat, där deras församling finnes bildad. Tvärtom får prästerskapet i flera fall ökad besvär för de främmande trosbekännarnas skull, särskildt genom de i §§ 2 och 8 af nådiga förordningen angående kyrkböckers förande den 6 augusti 1894 föreskrifna dubbla anteckningarna.

Vid öfvervägande af hvad prästerskapet i det borgerliga samhällets

eller i den enskilde individens intresse har att uträtta af beskaffenhet att komma afven främmande trosbekännare direkt eller indirekt till godo, och om man tänker sig dessa göromål öfverflyttade från prästerskapet till andra, särskildt aflönade personer, torde det, yttrar kommittén, knappast kunna antagas, att dylika tjänstemän i tillräckligt antal och med erforderlig utbildning för göromålets behöriga förrättande skulle kunna anställas för hälften af den summa, hvartill församlingarnas lagbestämda och frivilliga afgifter till prästerskapets aflöning uppgår. Enligt prästlöneregleringskommitténs beräkning utgjorde under ecklesiastikåret 1896—97 summan af dessa bidrag 5,547,039 kronor 34 öre för rikets samtliga territoriella församlingar. Antalet prästerliga tjänster i dessa församlingar var samma år 2,325, däraf 1,368 kyrkoherdebeställningar. Då emellertid icke blott kyrkoherdarna utan jämväl ett stort antal komministrar och kapellpredikanter hafva expedition med skyldighet att föra kyrkböcker och utfärda därpå grundade betyg m. m., antager kommittén — med hänsyn till såväl göromålets mängd som nödvändigheten att göra expeditionerna lätt tillgängliga för allmänheten —, att minst 1,500 nya tjänstemän skulle erfordras för utförande af de göromål, hvarom här är fråga. Hälften af ofvan omnämnda aflöningssumma skulle således ej förslå att bereda hvar och en af dem större lön än något öfver 1,800 kronor. Dessa beräkningar anser kommittén kunna tjäna till någon ledning för bedömning af frågan, i hvilken omfattning lindring i afgifterna till prästerskapets aflöning bör beredas främmande trosbekännare.

Det gagn, främmande trosbekännare hafva af kyrkobetjänningens verksamhet, är, såsom kommittén påpekar, jämförelsevis mindre betydande. Mest torde denna betjäningens biträde tagas i anspråk vid begrafningar. Emellertid bör, enligt kommitténs mening, afven för dessa tjänster godtgörelse af främmande trosbekännare lämnas i form af skattebidrag, i den mån särskild betalning för tjänsterna icke vidare får förekomma.

I fråga om skattebidrag för öfriga kyrkliga ändamål, såsom nybyggnad och underhåll af kyrka och prästgård, kulturella anordningar, inventarier, kyrkas uppvärmning och belysning, beredande af lokaler för pastors-expedition och kyrkoarkiv, anställande af skrifbiträde för kyrkbokföringen, diakoni, s. k. barnkrubbor och andra välgörenhetsinrättningar, underhåll och vård af begravningsplatser m. m., bör enligt kommitténs åsikt betydande lindring beredas främmande trosbekännare. Af hvad för angifna ändamål åtgöres är visserligen en del af beskaffenhet att lända afven dylika trosbekännare i större eller mindre mån till gagn; så är t. ex. förhållandet med anordningarna för pastorsexpedition och kyrkoarkiv, diakoni, anstalter för barnavård och annan verksamhet i välgörande syfte, under-

håll och vård af begravningsplatser etc. Andra åtgärder, särskildt de som afse gudstjänsten, äro af sådan beskaffenhet, att flertalet främmande trosbekännare kunna antagas i allmänhet icke vilja däraf betjäna sig. Den lindring i skattskyldigheten för nu ifrågavarande kyrkliga ändamål, som bör beredas främmande trosbekännare, verkar dock i allmänhet mindre kännbart än lindringen i bidragsskyldigheten till prästerskapets och kyrkobetjäningens aflöning, alldenstund de årliga utgifterna för sistnämnda ändamål merendels uppgå till ej obetydligt högre belopp.

c) Skattelindringens omfattning med hänsyn till beskattningsföremål.

Slutligen framhåller kommittén, hurusom det vid bedömande af frågan, i hvilken mån främmande trosbekännare kunna och böra befrias från bidrag till statskyrkliga ändamål, är nödigt att taga hänsyn till de olika slag af beskattningsföremål, från hvilka afgifterna utgå, och erinrar kommittén, att nu icke blifvit ifrågasatt, att lindring skulle beredas främmande trosbekännare vid erläggande af afgifter af fast egendom.

Vidkommande de i gällande lönerogleringsresolutioner för prästerskapet stadgade personliga aflöningsbidragen, borde väl enligt kommitténs åsikt främmande trosbekännare helt och hållet fritagas från deras utgörande, enär tillvaron af dylika afgifter synes böra hvila på förutsättningen af ett närmare förhållande mellan själasörjare och församlingsmedlemmar än det, som kan antagas äga rum i fråga om de inom församlingen boende personer, hvilka äro af främmande tro.

Emellertid anser kommittén, att såvidt bidragsskyldigheten till prästerskapets aflöning är grundad på nu gällande lönerogleringar eller på äldre konventioner eller föreningar, förändring i skattskyldigheten för dissenters beträffande afgifter vare sig för personer eller för inkomst af kapital eller arbete icke kan ifrågakomma förr, än lönerogleringarna eller de äldre bestämmelserna om prästerskapets aflöning upphört att gälla beträffande de särskilda församlingarna. I afseende härå framhåller kommittén, att minskning i prästerskapets stadgade förmåner icke kan utan rättskränkning komma till stånd och att det rimligtvis icke kan förutsättas, att de personer, som på grund af lönerogleringarna fått sin skattskyldighet bestämd enligt den gradering, som var grundad i den äldre lagstiftningen, skola finnas benägna att medgifva någon rubbning härutinnan till beredande af aflöningsfyllnad åt prästerskapet i stället för de bidrag, som genom skattelindringen till förmån för dissenters skulle komma att upphöra. Den utvägen, säger kommittén, kunde ju tilläfväntas föreslås, att staten i ett fall sådant som detta skulle träda hjälpsamt emellan. Med hänsyn till ifrågavarande skatters kommunala natur anser dock kommittén det vara mindre lämpligt, att bristen helt och hållet utfylles af statsverket; för öfrigt blefve fyllnadsbeloppen mängen gång så obetydliga, att det skäligen

icke kan begäras, att för en sådan utgift hela den apparat skulle sättas i rörelse, som måste vara verksam vid statsanslags utbetalande och redovisande.

Om däremot å kyrkostämman fattas beslut angående utgörande af afgifter — utöfver de vid löneregleringen bestämda — till löner åt prästerskapet, t. ex. för höjande af fastställd lön eller ökande af antalet prästerliga tjänster, finnes efter kommitténs mening ej hinder att omedelbart bevilja främmande trosbekännare den skattelindring, som kan bära medgifvas.

Afgifterna till kyrkobetjäningens kontanta aflöning äfvensom till fyllande af öfriga kyrkliga behof utgå numera efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande äro i allmänhet stadgade, och skulle jämväl i de sålunda bestämda afgifterna skattelindring redan nu kunna ifrågakomma. Ännu torde dock en del kyrkobetjante åtnjuta aflöningsförmåner enligt äldre bestämmelser, men anser kommittén, att nedsättning i afgifter, som utgå efter dylik äldre grund, ej bör äga rum.

Vid utarbetandet af sina förslag, såvidt de beröra prästerskapets aflöning, sedan tiden för nu gällande löneregleringar utlupit, har dissenter-skattekommittén ansett sig kunna och bära utgå från prästlöneregleringskommitténs förslag angående församlingsavgifters utgörande. Nämnda kommitté föreslår i §§ 7 och 16 af förslaget till lag angående reglering af prästerskapets aflöning, att församlingsavgifter skola, inom en viss gräns, utgöras efter samma grunder, som äro i allmänhet stadgade för utgörande af de afgifter, om hvilka kyrkostämman fattar beslut, dock med rätt för kyrkostämman att till bestridande af omförmälda aflöningsbidrag stadga en personlig afgift för en hvar, som fyllt 18 år. Vid förslagets granskning inom kammarkollegium uttalade sig emellertid nämnda myndighet i sitt den 10 november 1905 afgifna underdåniga utlåtande (sid. 132) för afskaffande af personliga afgifter.

Dissenterskattekommittén tillstyrker, att främmande trosbekännare skola helt och hållet befrias från dylika personliga afgifter, om de upptagas i det framtida kyrkliga beskattningssystemet. Hvad angår de bidrag till prästerskapets aflöning, som enligt blifvande löneregleringar skulle komma att utgöras för kapital eller arbete, bör enligt kommitténs mening befrielse jämväl från dylika bidrag medgifvas främmande trosbekännare, i den mån sådan befrielse med hänsyn till öfriga på frågan inverkan omständigheter kan anses skälig.

Understundom har uttalats den åsikten, att skattelindring icke borde komma främmande trosbekännare till godo för afkastningen af större industriella inrättningar. I dem sysselsattes nämligen ett stort antal arbetare, som tillhörde statskyrkan men endast i ringa mån vore i tillfälle

att bidraga till hennes underhåll, hvarför det icke kunde med något sken af befogenhet klagas öfver orättvisa eller obillighet, om innehafvaren af företaget finge i förhållande till inkomsten däraf bidraga till statskyrkans underhåll. Med afseende härå yttrar kommittén, att det visserligen icke kan förnekas, att en stor industri med åtföljande tillströmning af arbetare och andra personer gifver prästerskapet ökad besvär och stundom föranleder behovet af flera prästerliga tjänster, ökade utgifter för pastorsexpedition m. m. Men frånsedt ägarens inkomst af företaget medför en sådan anläggning i regeln en betydande stegring af kommunens ekonomiska bärkraft dels direkt genom de skattebidrag, som inflyta från de vid företaget anställda arbetarna och tjänstemännen, dels indirekt genom det inflytande, som handel, handverk och andra näringsgrenar däraf röna, hvarförutom det säkerligen skulle blifva ytterst vanskligt att i lag bestämma, i fråga om hvilka företag skattelindring skulle få åtnjutas eller ej. Till företag, för hvilka någon lindring ej skulle ifrågakomma, borde, säger kommittén, gifvetvis räknas icke blott fabriksverksamhet och annan likartad industri, utan äfven grufvdrift, skogshandtering, brädgårdsrörelse, flottningsföretag, rederirörelse med mera dylikt. Kommittén anser därför, att främmande trosbekännare, hvilka äro innehafvare af större industriella anläggningar icke böra i förevarande afseende genom lagstiftningsåtgärd försättas i sämre ställning än andra dissenters.

d) *Formen för skattelindringens genomförande.*

Beträffande formen för skattelindringens genomförande — såvidt icke fråga är om personliga afgifter, för hvilka full befrielse ju skulle under alla omständigheter medgifvas — har kommittén fäst sin uppmärksamhet särskildt vid två metoder. Antingen kunde nämligen genom ett allmänt lagstadgande påbjudas nedsättning med vissa procent af den del utaf de för inkomst af kapital eller arbete utgående afgifter, som belöper å främmande trosbekännare; eller ock skulle åt församlingarna kunna öfverlåtas att hvar för sig besluta om den skattelindring, som med afseende å för handen varande förhållanden anses rättvis och lämplig.

Kommittén har vid uppgörandet af sina förslag i ämnet valt den senare utvägen och yttrar till stöd härfor: 'Allt ifrån kristendomens införande i vårt land har den grundsats tillämpats, att församlingarna själfva skola aflöna sitt prästerskap och bestrida öfriga kyrkliga utgifter. De afvikelser härifrån, som förekommit, äro att betrakta såsom af tillfälliga orsaker föranledda undantag från en eljest gällande regel. Då den kyrkliga beskattningen således är af *kommunal natur*, ligger det också närmast till hands, att medlemmarna af den kyrkliga kommunen skola hafva rätt att själfva bestämma öfver en fråga, som kan blifva af ganska ingripande betydelse med afseende å kommunens förmåga att fullgöra sina förplik-

telser. De enskilda församlingarna äro dessutom bäst i stånd att bedöma, såväl i hvad mån nedsättning i skattskyldigheten rättvisligen bör beredas olika grupper af främmande trosbekännare, med hänsyn till de uppoffringar de göra för egen gudstjänst, den omfattning, hvori de taga församlingens prästerskap i anspråk för pastoralvård, kyrkbokföring o. s. v., som ock huru långt församlingen kan gå i tillmötesgående, utan att dess återstående medlemmar oskäligt betungas med afgifter för kyrkliga behof.

Såsom ytterligare stöd för sitt förslag härutinnan åberopar kommittén exemplet från Norge, där det, på sätt jag redan nämnt, i fråga om främmande trosbekännares skattskyldighet i vissa fall öfverlåtits åt de kommunala representationerna att bestämma, huruvida och i hvilken utsträckning befrielse må äga rum.

Emellertid säger sig kommittén ingalunda förbise, att i följd af den form för skattelindringens genomförande, som af kommittén valts, dylik lindring någon gång kan komma att uteblifva, äfven när den varit af omständigheterna påkallad; dock är kommittén öfvertygad, att hos svenska kyrkans medlemmar den åskådningen skall allmänt och inom kort tränga igenom, att lindring bör beviljas af kommittén åsyftade dissenters i deras skattskyldighet till statskyrkliga ändamål.

Med afseende å en inom kommittén gjord invändning därom, att, vid öfverläggningen å kyrkostämman före besluts fattande i frågan, personliga hänsyn kunna komma att göra sig gällande eller diskussionen beröra de främmande trosbekännarnas rent privata förhållanden, särskildt deras förmögenhetsförhållanden, fäster kommittén uppmärksamheten därpå, att skattelindringen icke skall gälla enskilda personer utan de främmande trossamfundens såsom sådana. I själfva ämnet för öfverläggningen å kyrkostämman skulle alltså icke förefinnas någon anledning att öfverskrida gränsen för en saklig diskussion; i allt fall förmenar kommittén, att ett sådant öfverskridande torde kunna och böra förebyggas af stämmans ordförande.

Då det synts kommittén angeläget, att skattenedsättningen icke bli^e i någon afsevärd grad olika å orter med i det hela liknande förhållanden, har kommittén angifvit de viktigaste synpunkter, som enligt kommitténs tanke därvid böra komma i beaktande.

Grunder för skattelindringens bestämmande i särskilda fall.

I fråga om bidragen till prästerskapets aflöning skulle man efter kommitténs mening hafva att taga hänsyn till, i hvilken mån nedsättning i afgifterna kan betingas af å ena sidan det större eller mindre besvär, prästerskapet måste underkasta sig för främmande trosbekännares skull, och å andra sidan det större eller mindre gagn, de främmande trosbekännarna kunna anses hafva af prästerskapets dem lämnade biträde och öfriga verksamhet. Med afseende härå har kommittén, på sätt jag förut

framhållit, giort det uttalandet, att om man sammanfattar allt, hvad prästerskapet i samhällets eller den enskildes intresse har att uträtta af beskaffenhet att komma främmande trosbekännare direkt eller indirekt till godo, och öfverflyttar dessa göromål från prästerskapet till andra, särskildt aflönade personer, dylika tjänstemän i tillräckligt antal och med erforderlig utbildning för göromålens behöriga förrättande näppeligen kunna anställas för hälften af den summa, hvartill församlingarnas lagbestämda eller frivilliga bidrag till prästerskapets aflöning uppgår. I själfva verket torde här för krävas ett betydligt större belopp. Kommittén anser fördenskull, att beträffande de till prästerskapets aflöning utgående församlingsafgifterna — hvilka utgöra den största posten bland de kyrkliga skattebidragen — den nedsättning, som må medgifvas främmande trosbekännare, bör bestämmas till *mindre än hälften*, hvarmed kommittén emellertid så mycket mindre vill hafva sagt, att prästernas borgerliga bestyr utgöra ens tillnärmelsevis hälften af deras arbete, som detta ju ersättes medelst afsevärda förmåner utöfver församlingsafgifterna. Endast för medlemmar af sådan främmande församling, som äger rätt till egen kyrkbokföring, finner kommittén en vidsträcktare skattelindring vara af rättvisa och billighet påkallad.

Rörande åter bidragen till kyrkobetjäningens aflöning och till öfriga kyrkliga ändamål, anser kommittén en nedsättning till *mer än hälften* vara fullt befogad. Åtskilliga af dessa ändamål, yttrar kommittén, äro af den beskaffenhet, att om de betraktas endast från synpunkten af individens omedelbara gagn, full befrielse från skyldigheten att lämna bidrag till dem bör äga rum. Beträffande andra däremot skulle, under samma förutsättning, endast en ringa nedsättning kunna ifrågakomma.

I betraktande af nu berörda omständigheter har kommittén trots sig kunna göra det allmänna uttalandet, att den nedsättning i skattskyldigheten till kyrkliga ändamål, som för inkomst af kapital och arbete må medgifvas främmande trosbekännare, synes, då den främmande församlingen icke har rätt till egen kyrkbokföring, kunna bestämmas till hälften af det belopp, de främmande trosbekännarna eljest skolat erlägga, och till tre fjärdedelar af samma belopp, då den främmande församlingen har dylik rätt.

Uppmärksamhet bör emellertid, säger kommittén, ägnas jämväl däråt, att ej genom den ifrågasatta befrielsen statskyrkans kvarstående medlemmar oskäligen betungas med vare sig skulder, som utträdande medlemmar varit med om att besluta, eller eljest utgifter för redan verkställda eller omedelbart förestående större företag, såsom nybyggnad eller mera omfattande reparation af kyrka eller prästgård m. m. Till förekommande af utträde

i syfte att undgå bidrag till sådana utgifter skulle det enligt kommitténs åsikt göra tillfyllest, om stadgande meddelades därom, att skattelindring ej får äga rum, med mindre än att den dissenterande under en viss tid efter utträdet ur svenska kyrkan tillhört annat inom riket befintligt, af staten erkänt trossamfund. Kommittén har tänkt sig, att skattelindring ej skulle ifrågakomma för annan främmande trosbekännare än den, som före den 1 januari under det år, då debitering af skattebidragen verkställs, i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhört och fortfarande tillhör viss lagligen erkänd främmande församling. Debitering af de afgifter, om hvilka kyrkostämman beslutar, sker nämligen under senare delen af det år, bidragen afse, för att under det därpå följande året betalas. Kommittén anser då ock, att den fordran kan med skäl uppställas, att den, som erhåller lindring i skattskyldigheten för ett år, skall under samma år intill tiden för debiteringen hafva tillhört den främmande församlingen.

Till sist har kommittén till skärskådande upptagit frågan, huruvida samt, i sådant fall, på hvad sätt och i hvilken utsträckning ersättning bör beredas för den brist i den kyrkliga kommunens inkomster, som uppstår därigenom, att lindring beviljas främmande trosbekännare i skattskyldigheten till kyrkliga ändamål.

Fyllande af den genom skattelindringen uppkomna bristen.

Med hänsyn därtill att utgifterna för berörda ändamål till ojämförligt största delen bestridas af de särskilda kommunerna själfva, bör efter kommitténs mening i förevarande fall, liksom då skatteobjekt eljest bortfalla, bristen, åtminstone i första hand och om den är ringa, fyllas genom ökade bidrag af de församlingsmedlemmar, som kvarstå inom svenska kyrkan, hvaremot förhållandet blir ett annat, därest en mera betydande stegring i afgifterna skulle inträda. Kommittén föreslår härutinnan en sådan anordning, att om till följd af skattelindringen de kvarstående församlingsmedlemmarnas afgiftsbörda ökas med ett sammanlagdt belopp understigande 100 kronor, någon godtgörelse ej bör ifrågakomma, hvaremot, om ökningen uppgår till 100 kronor eller mera, godtgörelse bör för någon del därpå beredas församling, som härom gör framställning.

Medel till denna godtgörelse anser kommittén böra beredas af statsverket, enär genom skattelindringen främjas ett intresse, hvilket kan sägas beröra ej ensamt de inom församlingen boende främmande trosbekännare, som omedelbart komma i åtnjutande af sådan lindring, utan jämväl samhället i dess helhet. Sedan gammalt har väl, säger kommittén, i vårt land prästerskapet aflönats och kyrkliga utgifter bestridts af församlingarna själfva. Då statsanslag förekommit, hafva dessa hufvudsakligen varit af subsidiär art. Men just af sådan karaktär skulle det anslag blifva, som komme att utgå till betäckande af den på förutnämnda sätt uppkomna bristen i församlingarnas budget.

För öfrigt påpekar kommittén, att den tanken börjar mer och mer tränga sig fram, att i fall, sådana som detta, staten bör träda emellan till lättande och utjämning af de kommunala skattebördorna.

Hvad beträffar statsbidragets storlek, anser kommittén detsamma lämpligen böra bestämmas till hälften af det belopp, från hvilket de främmande trosbekännarna erhållit befrielse. Då vederbörande församling sålunda alltid har att själf fylla en del af bristen, finner kommittén däruti en viss garanti mot missbruk af den församlingen tillkommande rätten att medgifva nedsättning i skattebidragen. Å andra sidan bör efter kommitténs mening utsikten att erhålla statsbidrag såsom hjälp till bristens betäckande, när denna uppgår till 100 kronor, innebära en eggelse för församlingen att visa dissenters allt skäligt tillmötesgående.

Hufvudgrunder för kommitténs förslag.

Såsom en sammanfattning af framställningen i den 'allmänna motiveringen' och under hänvisning till omfattningen af det erhållna uppdraget, gör kommittén det uttalandet, att en lagstiftning i föreliggande ämne torde böra byggas på följande hufvudgrunder:

1. Lindring i skyldigheten att bidraga till svenska prästerskapets aflöning äfvensom till öfriga statskyrkliga ändamål medgifves endast sådana främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, som i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhöra någon i riket befintlig, lagligen erkänd församling af dylika trosbekännare.

2. Nedsättning i de af fast egendom utgående afgifter till statskyrkliga ändamål äger icke rum.

3. Full befrielse medgifves från utgörande af personliga afgifter till svenska kyrkans prästerskap.

4. Viss lindring beredes de främmande trosbekännarna vid utgörande af sådana afgifter till statskyrkliga ändamål, som utgå för inkomst af kapital eller arbete.

5. Åt svenska kyrkans församlingar öfverlätas att hvar för sig besluta om den lindring i de för inkomst af kapital eller arbete utgående skattebidragen, som med afseende å för handen varande förhållanden finnes skälig.

6. När skattelindring medgifves, skall den i lika mån tillgodokomma alla sådana till den kyrkliga kommunen afgiftspliktiga medlemmar af samma främmande församling, som uppfylla de allmänna villkoren för lindringens åtnjutande.

7. Om, i följd af medgifven skattelindring, en mera afsevärd brist uppstår i den kyrkliga kommunens inkomster, lämnas ersättning af statsmedel till betäckande af bristens halfva belopp.

Äro afgifterna till prästerskapets aflöning grundade å lönereglerings-

resolution — fastställd enligt förordningen angående allmänt ordnande af prästerskapets inkomster den 11 juli 1862 eller förordningen angående ordnande af prästerskapets i de territoriella församlingarna i Stockholm aflöning den 1 november 1872 — eller å äldre konvention eller förening, eller utgå afgifterna till kyrkobetjäningens aflöning efter andra grunder än dem, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade, har kommittén ansett nedsättning i dylika afgifter ej böra äga rum.

En från kommitténs i öfrigt enhälliga betänkande i visst afseende skiljaktig mening har uttalats af kommittéledamoten, redaktören J. Byström. Han anser nämligen att, med afseende å sättet för skattelindringens genomförande, den utvägen bör väljas, att i allmänt lagstadgande fastslås, att den, som tillhör dissenterförsamling och i öfrigt uppfyller de af kommittén föreslagna villkoren, skall för inkomst af kapital eller arbete deltaga i utgifterna för statskyrkliga ändamål endast med hälften af det belopp, som eljest skolat honom påföras. Att till kyrkostämman hänskjuta frågan om dissenters' skattebefrielse finner reservanten ej vara lämpligt. Därigenom skulle det kunna inträffa, att en del kyrkostämmor beslöte att bevilja befrielse från ifrågavarande skatt, under det att andra icke gjorde det, hvilket skulle innebära en ojämnhet, som måste anses förkastlig. Men äfven i ett annat afseende skulle, såsom reservanten påpekar, ojämnhet kunna uppstå. I den ena kommunen kunde nämligen beviljas nedsättning intill halfva skattebeloppet, i en annan till en fjärdedel och i en tredje kanske endast till en tiondedel. Vidare kunde måhända i samma kommun ena året beviljas befrielse från skatt, men det andra året icke. Äfven fäster reservanten uppmärksamheten därpå, att skattefrågor ofta äro ömtåliga och att det ej kan vara önskligt att göra till föremål för diskussion å kyrkostämmorna, huruvida den ena eller andra dissenterförsamlingen skall frias från skatt eller icke. Kyrkostämmorna äro lika litet som en del andra stämmor fredade för besök af personer, som, då det gäller vissa öfverläggningsämnen, kunna tillåta sig ogrannlaga yttranden, och reservanten säger sig ej kunna inse, att man gör vare sig statskyrkoförsamlingarna eller dissenterförsamlingarna någon tjänst med att till behandling på kyrkostämmorna årligen kasta in en skattefråga sådan som den förevarande.

Jämväl i fråga om storleken af den ersättning från statsverket, som skulle med anledning af skattelindringen beredas svenska kyrkans församlingar, är Byström så till vida skiljaktig, att han anser dylik ersättning böra till fullo utgå, så snart det belopp, för hvilket befrielse åtnjutes, för året uppgår till sammanlagdt minst 50 kronor.

Skatt-
lindringens
ekonomiska
verkningar.

Af dissenterskattekommitténs tabellverk framgår, huru den ifrågasatta reformen skulle verka i ekonomiskt hänseende. Några siffror från detta tabellverk har jag ansett mig böra till belysning därpå meddela.

Samtliga af inkomst af kapital och arbete utgående afgifter till statskyrkliga ändamål under 1 år skulle, — sedan omreglering af prästerskapets löner skett med tillämpning af prästlöneregleringskommitténs förslag och med iakttagande af höjning för vissa löner enligt grunder, som jag torde i annat sammanhang få utveckla — enligt dissenterskattekommitténs beräkning uppgå till 5,160,928 kronor. Om hänsyn tages endast till de svenska kyrkoförsamlingar, inom hvilka främmande trosbekännare finnas, blir motsvarande siffra för dessa församlingar 4,115,583 kronor.

Af sistnämnda summa belöper å:

- 1) Personer, som i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhöra någon af staten erkänd församling af främmande trosbekännare *med* egen kyrkbokföring (katoliker och mosaiska trosbekännare) kr. 25,078: 25
- 2) Personer, som i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen tillhöra någon af staten erkänd församling af främmande trosbekännare *utan* egen kyrkbokföring (ett stort antal metodister m. fl.), » 7,070: 23
- 3) Personer, som anmält sig till utträde ur eller eljest icke tillhöra svenska kyrkan, men ej heller tillhöra någon nu befintlig af staten erkänd församling af främmande trosbekännare (ur svenska kyrkan lagligen utträdde baptister m. fl.) kr. 12,496: 28
- 4) Personer, som tillhöra församling af främmande trosbekännare, men fortfarande kvarstå inom svenska kyrkan (flertalet baptister, metodister m. fl.)..... » 39,774: 41

Samtliga uppgifna främmande trosbekännare, vare sig de kvarstå inom svenska kyrkan eller icke, betala alltså af de för inkomst af kapital eller arbete till statskyrkliga ändamål utgående afgifter tillhopa 84,419 kronor 17 öre, hvaraf belöper å främmande trosbekännare inom till svenska kyrkan hörande stadsförsamlingar 52,416 kronor 18 öre eller 1.01 procent och å främmande trosbekännare inom landsförsamlingar 32,002 kronor 99 öre eller 0.62 procent af samtliga till statskyrkliga ändamål för inkomst af kapital eller arbete utgående afgifter (5,160,928 kr.).

De bägge kategorier af främmande trosbekännare, till hvilka enligt kommitténs förslag skattelindringen borde sträcka sig, nämligen de under 1) och 2) här ofvan upptagna, erlægga af dessa afgifter tillhopa 32,148

kronor 48 öre, däraf inom stadsförsamlingar 28,133 kronor 71 öre eller 0.54 procent och inom landsförsamlingar 4,014 kronor 77 öre eller 0.08 procent af hela det för inkomst af kapital eller arbete utgående afgiftsbeloppet (5,160,928 kr.). Det belopp, med hvilket befrielse skulle af ifrågasvarande främmande trosbekännare åtnjutas — beräknadt, såsom kommittén föreslagit, för första gruppen till tre fjärdedelar och för andra gruppen till hälften af de afgifter, de enligt nu gällande bestämmelser äro skyldiga att betala —, skulle uppgå för första gruppen till 18,808 kronor 68 öre och för andra gruppen till 3,535 kronor 11 öre eller sammanlagdt 22,343 kronor 79 öre, utgörande 0,43 procent af samtliga inom hela riket af inkomst af kapital eller arbete utgående afgifter till statskyrkliga ändamål

Såsom bidrag till betäckande af den brist i de kyrkliga kommunernas budget, som uppkommer vid en skattelindring i den utsträckning, dissenter-^{Statsanslag} skattekommittén föreslagit, skulle, om den af samma kommitté uppställda^{såsom bidrag} grundens för ersättningens beräkning tillämpas, komma att af statsverket till de svenska kyrkoförsamlingarna återgäldas 10,021 kronor 47 öre af bristens hela belopp 22,343 kronor 79 öre. Den ökade skattebördan för samtliga till svenska kyrkan hörande församlingar, inom hvilka till kategorierna 1) och 2) hörande främmande trosbekännare finnas, skulle, efter afdrag af omförmälda statsbidrag, uppgå till sammanlagdt 12,322 kronor 32 öre.»^{till betäckande af uppkommen brist.}

Departementschefen meddelade vidare en redogörelse för innehållet i de af ortsmyndigheterna och kammarkollegium afgifna underdåniga utlåtandena. Af berörda redogörelse inhämtas hufvudsakligen följande.

Det öfvervägande flertalet ortsmyndigheter har beträffande själfva hufvudfrågan, huruvida främmande trosbekännare böra fritagas från skyldigheten att för sina personer samt för inkomst af kapital och arbete erlägga afgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, biträdt kommitténs därutinnan uttalade mening. Härvid hafva flera af myndigheterna framhållit, att anspråket på den ifrågasatta lindringen icke kan grundas på något som helst rättskraf, ej heller anses berättigadt med hänsyn till några samvetsbetänkligheter hos dissenters. Enligt dessa myndigheters åsikt tala endast billighetsskäl för en lindring. Å andra sidan hafva några myndigheter uttryckt den meningen, att icke blott billighet utan äfven rättvisa kräfver lindringens beviljande. Vissa af myndigheterna hafva emellertid uttalat sig i den riktning, att den ifrågasatta lindringen borde tillgodokomma endast dissenterförsamling, som verkligen vore i religiöst afseende verksam.

Uttalanden
i frågan.

Af de myndigheter, som afstyrkt förslaget att bevilja dissenters skattelindring, har en likväl gjort det uttalandet att, enär den insats, de fri-religiösa samfunden inom sitt område göra, vore af den betydelse jämväl för staten i dess helhet, att det måste framstå som en obillighet, att deras medlemmar skulle för religiösa ändamål utan inskränkning betungas med dubbel skattskyldighet, skäl möjligen kunde föreligga att på ett eller annat sätt lämna de främmande trossamfunden det understöd, som ur billighets-synpunkt kunde anses befogadt.

De myndigheter, som i princip godkänt kommitténs förslag, hafva i allmänhet icke särskildt yttrat sig angående den omfattning, i hvilken befrielse från den ifrågasvarande skattskyldigheten borde medgifvas. Emellertid har ingen af dem ifrågasatt fullständig frihet.

Synnerligen växlande hafva åsikterna varit, då det gällt kommitténs förslag beträffande formen för skattelindringens genomförande.

Endast åtta af myndigheterna hafva tillstyrkt eller åtminstone icke afstyrkt bifall till det af kommittén i denna fråga framlagda förslaget. Härvid hafva dock två af dem medgifvit, att skälen mot öfverlämnandet åt kyrkostämman att besluta, om och i hvilken omfattning lindring bör medgifvas, icke sakna befogenhet, hvarför nämnda myndigheter, om dessa skäl skulle befinnas afgörande, framlagt ett förslag till 'degressiv beskattning'.

Åtta andra hafva i likhet med kommittén funnit frågan om skattelindring böra pröfvas för hvarje fall, men ansett, att pröfningen borde ske genom någon annan än vederbörande församling; och har i allmänhet ansetts lämpligast, att afgörandet öfverlämnades till Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Öfvervägande antalet myndigheter har emellertid, hufvudsakligen på de af reservanten Byström anförda skälen, ansett, att rätten till lindring i afgifterna med det belopp, som ansåges skäligt, borde genom allmän författning fastslås att gälla alla dissenterförsamlingar af den utaf kommittén angifna beskaffenheten.

I fråga om skattelindringens storlek hafva några af myndigheterna biträdt den af reservanten Byström uttalade åsikten, att lindringen bör fixeras till hälften af utskyldsbeloppet. Andra hafva uttalat sig för lindringens bestämmande till hälften af utskyldsbeloppet för medlemmar af dissenterförsamling utan rätt till egen kyrkbokföring och till tre fjärdedelar för medlemmar af församling med sådan rätt. Af öfriga myndigheter har en gjort det uttalandet, att man antingen borde, såsom bemålde reservant föreslagit, fixera den minskningsprocent, som man ansåge i allmänhet vara den lämpliga, att gälla i alla fall, eller, om det syntes nödigt att bereda

möjlighet till modifiering efter förhållandena i olika fall, bestämma ett visst minimum — förslagsvis $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ —, under hvilket lindringen ej i något fall finge gå, med rätt för församlingen att, där förhållandena därtill föranledde, besluta om höjande af lindringsprocenten, under det att en myndighet, som ansett sig icke kunna tillstyrka frågans lösning på grundvalen af kommitténs förslag, tänkt sig den anordningen, att sedan alla skatter för statskyrkliga ändamål erlagts, såsom hittills skett, en partiell restitution skulle ske genom statsverket till de lagligen erkända dissentersamfundet i förhållande antingen till de respektive samfundens medlemsantal eller till hvad medlemmarna förut faktiskt utbetalt.

I afseende å hvad kommittén föreslagit därom, att när skattelindring medgifves, den skall i lika mån tillgodokomma alla sådana till den kyrkliga kommunen afgiftspliktiga medlemmar af samma främmande församling, som uppfylla de allmänna villkoren för lindringens åtnjutande, hafva tre af myndigheterna uttalat härifrån afvikande meningar. Därvid hafva två af sistnämnda myndigheter framhållit lämpligheten af att lägga vederbörandes skatteförmåga till grund för bestämmelserna om skattelindring, eller med andra ord att använda en metod liknande den, som följdes vid bestämmandet af inkomstskatten till staten, hvarför en progressiv eller rät-tare sagdt degressiv beskattning af dissenters för kyrkliga ändamål syntes böra förordas, så att somliga ej erhöle någon, andra en mindre eller större skattelindring.

Rörande ifrågasatt ersättning af statsmedel till kyrklig kommun, hvars inkomster i följd af medgifven skattelindring afsevärdt minskas, har dels framhållits önskvärdheten af att full ersättning beviljas, dels uttalats den åsikten, att ersättning bör medgifvas, endast om den uppkomna minskningen i inkomster af Kungl. Maj:ts befallningshafvande pröfvas bereda statskyrkoförsamlingens medlemmar en alltför betungande skattskyldighet samt i den mån af Riksdagen för ändamålet anvisadt anslag lämnar tillgång till dylik godtgörelse, dels yttrats den mening att ersättning med halfva beloppet af den uppkomna minskningen bör medgifvas, när samma minskning uppgår till minst 50 kronor, dels ock erinrats att dylik ersättning icke bör ifrågakomma.

Kammarkollegium har vid öfvervägande af de skäl, som anförts till stöd för de i förvarande ämne uttalade olika åsikterna, funnit sig böra biträda den meningen, att billighetsskäl tala för en lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning. En fullständig befrielse torde så mycket mindre böra ifrågakomma, som de främmande trossamfundet måste anses hafva sin verksamhet begränsad till medlemmarna af det egna samfundet, under det att statskyrkans verk-

samhetsfält vore vida mer omfattande. Uti kommitténs åsikt, att skattelindring bör medgifvas endast sådana främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, som i laga ordning öfvergått till eller eljest rättsligen till höra någon i riket befintlig, lagligen erkänd församling af dylika trosbekännare, instämmer kollegium för sin del. Dock syntes kollegium ytterligare en förutsättning böra uppställas för rätten att tillgodonjuta den såsom skälig ansedd lindringen. Om nämligen vissa dissentierande statsborgare skulle, på billighetens grund, erhålla lindring i skyldigheten att lämna bidrag till upprätthållande af de statskyrkliga inrättningarna, kunde det icke utan skäl fordras, att lindringen ej ägde rum i andra fall, än att den, som komme i åtnjutande däraf, hade en motsvarande skyldighet i det kyrkliga samfund, hvaraf han vore medlem, eller, med andra ord, att han tillhörde ett religiöst verksamt kyrkosamfund, så organiseradt, att dess medlemmar ägde ovillkorlig skyldighet att därinom underhålla såväl predikant som predikolokal. Som kollegium anser ett af de mera påtagliga bevisen för att en församling är religiöst verksam ligga däri, att dess medlemmar göra ekonomiska uppoffringar för denna verksamhet, förmenar kollegium, att omfattningen af bidragsskyldigheten till det egna samfundet utgör en fullt objektiv grund, efter hvilken lindringen i skattskyldigheten till statskyrkan må kunna regleras. Beträffande den föreslagna formen för skattelindringens genomförande, såvidt angår afgifter för inkomst af kapital och arbete, instämmer kollegium i den af kommittéledamoten Byström uttalade åsikten, att genom allmänt stadgande bör fastslås, att den, som tillhör dissenterförsamling och i öfrigt fyller gifna villkor, skall vara befriad från skatt till statskyrkan till så stor del, som anses skäligt. I fråga om lindringens storlek framhåller kollegium, att då det allt fortfarande måste anses vara en dissenters åliggande medborgerlig plikt att jämte öfriga statsborgare bidra till upprätthållande af statskyrkans verksamhet, dissenters' kvarstående skattskyldighet icke bör utmätas allenast efter det gagn, dissenters för egen del kunna anses hafva af de statskyrkliga inrättningarna. Då kommittén till grund för sina beräkningar i frågan lagt allenast nyttighetssynpunkten, kunde det därför ifrågakomma att begränsa nedsättningen under hvad kommittén tänkt sig; men har likväl kollegium, som ansett att skattelindringens storlek icke bör göras beroende däraf, huruvida den främmande församlingen äger eller saknar rätt till egen bokföring, förklarat sig icke hafva något att erinra mot att halfva utskyldsbeloppet uppställas såsom maximum för skattelindringen.

Då nu enligt kollegii mening skattelindring icke ovillkorligen bör få tillgodonjutas, utan rätten till lindring skall vara beroende däraf, att dissenters med afgifter understödja det trossamfund, de tillhöra, och då af-

giftens storlek bör vara i viss mån afgörande för skattelindringens storlek kommer kollegium till det resultatet, att den nedsättning i skattskyldigheten till statskyrkliga ändamål, som för inkomst af kapital och arbete må medgifvas främmande trosbekännare, bör bestämmas till ett belopp, motsvarande den afgift, hvarmed den främmande trosbekännaren understödjer det trossamfund, han tillhör, dock att lindringen ej må öfverstiga hälften af det belopp, som skolat honom påföras i afgifter till berörda ändamål.

Sedermera anförde departementschefen för egen del:

»Af den redogörelse, jag lämnat för dissenterskattkommitténs utlåtande, framgår, att kommittén ur flera olika synpunkter belyst frågan om lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet för statskyrkliga ändamål. Enligt min mening är väl icke någon af dessa synpunkter ensam för sig afgörande, men förenade hänvisa de på nödvändigheten af att något åtgöres för lösningen af denna fråga.

*Departements-
chefens
yttrande.*

De af kommittén angifna hufvudgrunderna för en lagstiftning i ämnet synas mig kunna i allt väsentligt godkännas. Dock anser jag mig böra föreslå några afvikelser från dessa grunder.

Redan inom kommittén har, såsom jag förut nämnt, skiljaktighet yppat sig beträffande formen för den ifrågasatta skattelindringens genomförande.

Två ledamöter af kommittén hafva nämligen ansett, att det borde öfverlämnas åt de särskilda församlingarna att hvar för sig besluta om den skattelindring, som kunde anses rättvis och lämplig, hvaremot den tredje ledamoten, redaktören Byström, uttalat sig för meddelandet af ett lagstadgande i syfte att den, som tillhör dissenterförsamling och i öfrigt uppfyller de af kommittén föreslagna villkoren, skulle för inkomst af kapital eller arbete deltaga i utgifterna för statskyrkliga ändamål endast med hälften af det belopp, som eljest skolat honom påföras.

I likhet med kammarkollegium anser visserligen äfven jag, att kommitténs majoritet anförde beaktansvärda skäl för den af densamma föreslagna anordningen. Dock synes det mig icke kunna förnekas, att, genom ett öfverlämnande åt församlingarna af rätten att besluta icke blott beträffande frågan, huruvida skattelindring öfver hufvud skall medgifvas, utan äfven angående lindringens omfattning, en viss ojämnhet i rättens utöfning skulle följa, på sätt reservanten inom dissenterskattkommittén jämväl framhållit. Jag finner därför lämpligast, att genom lag meddelas föreskrift därom, att viss lindring i skattskyldigheten för statskyrkliga ändamål skall komma sådana främmande trosbekännare till godo, som afses i kommitténs förslag.

Angående storleken af denna lindring har kommitténs majoritet ut-

talat den meningen, att de främmande trosbekännarna borde befrias från halfva utskyldsbeloppet, när de icke hafva rätt till egen kyrkbokföring, eljest från tre fjärdedelar af samma belopp. Reservanten åter hyser den uppfattningen, att lindringen alltid bör fixeras till hälften af utskyldsbeloppet, och har i denna sin uppfattning vunnit tillslutning af åtskilliga ortsmyndigheter. Icke heller jag anser tillräckligt vägande skäl föreligga för medgifvande af större skattenedsättning åt medlemmar af främmande församling med egen kyrkbokföring än åt andra främmande trosbekännare.

Olika meningar hafva inom kommittén gjort sig gällande äfven beträffande frågan, i hvilken utsträckning ersättning af statsmedel bör beredas till betäckande af den i följd af skattelindringen uppkommande bristen i de kyrkliga kommunernas inkomster. Reservantens anspråk härutinnan gå något längre än kommitténs, i det att enligt hans åsikt ersättning bör till fullo utgå, så snart det belopp, för hvilket befrielse inom församlingen åtnjutes, under året uppgår till sammanlagdt minst femtio kronor, hvaremot kommittémajoriteten anser, att godtgörelse icke bör åtnjutas med mindre än att bristen uppgår till etthundra kronor eller mera, och då endast med bristens halfva belopp.

Till belysning af denna fråga har jag med ledning af uppgifterna i kommitténs tabellverk gjort några beräkningar, som jag torde få meddela.

För år 1904 skulle samtliga främmande trosbekännare, vare sig de kvarstodo inom svenska kyrkan eller icke, under de af kommittén antagna förutsättningar för beräkningarna härutinnan, hafva af de för inkomst af kapital och arbete till statskyrkliga ändamål utgående afgifterna betalat tillhoppa 84,419 kronor 17 öre. Tages emellertid hänsyn endast till de främmande trosbekännare, för hvilka jag nu är sinnad att föreslå skattelindring, framgår af kommitténs tabellverk, att dessa af berörda afgifter skulle hafva erlagt 32,148 kronor 48 öre. Det belopp, med hvilket befrielse skulle af dem åtnjutas, kan alltså antagas uppgå till sammanlagdt 16,074 kronor 24 öre. I följd häraf skulle, med den af kommittén föreslagna begränsningen af statsbidragets storlek, å de svenska kyrkoförsamlingarna komma en ökad skattebörd af 9,324 kronor 58 öre och af statsverket tillskjutas 6,749 kronor 66 öre. Medgifves full ersättning af statsmedel, när i en församling bristen uppginge till etthundra kronor eller mera, skulle å församlingarna belöpa 2,574 kronor 92 öre och å statsverket 13,499 kronor 32 öre. Om däremot, såsom reservanten föreslagit, full ersättning af statsmedel beviljas, redan när bristen uppgår till femtio kronor, komme församlingarna att få vidkännas en ökad skattebörd af 1,422 kronor 46 öre, under det att statsbidragets storlek skulle uppgå till 14,651 kronor 78 öre.

Antalet svenska kyrkoförsamlingar, där till skattelindring berättigade främmande trosbekännare vid 1904 års utgång funnos, var 151. Inom 14 af dessa församlingar skulle vid en skattelindring till halfva utskyldsbeloppet bristen hafva uppgått till etthundra kronor eller däröfver; till femtio kronor eller mera i 30 församlingar, däraf 11 landsförsamlingar och 19 stadsförsamlingar.

De meddelade siffrorna gifva vid handen, att äfven om ersättning af statsmedel beredes de svenska kyrkoförsamlingarna efter den af reservanten Byström uppställda måttstocken, statsverkets kostnad för genomförandet af skattelindring åt främmande trosbekännare i den af mig angifna omfattning likväl icke skulle blifva synnerligen betungande. Om, såsom ju kan antagas, de främmande trosbekännarna vid en reform af dissenter-skattelagstiftningen komma att i större antal, än nu är förhållandet, utträda ur statskyrkan, blir naturligtvis kostnaden icke obetydligt större. Denna kostnad skulle dock, såvidt nu kan bedömas, icke uppgå till något mera afsevärdt belopp. Härtill kommer, att det otvifvelaktigt kan inträffa, att, för den händelse statsbidrag lämnas endast till betäckande af hälften af den genom skattelindringen uppkommande bristen, en eller annan till svenska kyrkan hörande mindre församling finge vidkännas en väl betungande ökning i skattebördan. Med hänsyn till anförda omständigheter lär statens mellankomst kunna med fog påkallas i den större omfattning, som reservanten föreslagit, eller således närhelst skattelindringen inom en församling för året uppgår till sammanlagdt minst femtio kronor.»

Slutligen anmälde departementschefen, att efter samråd med cheferna för justitie- och civildepartementen — på hvilkas föredragning frågorna om vissa af de ifrågasatta lagändringarna berodde — hade på grundvalen af kommitténs förslag och i enlighet med de af departementschefen ofvan uttalade åsikter blifvit inom vederbörande departement utarbetade följande författningsförslag, nämligen:

1:o) förslag till lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning;

2:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af § 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

3:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

4:o) förslag till lag angående byggnad och underhåll af kyrka med hvad därtill hörer så ock af särskild sockenstufva;

5:o) förslag till lag angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af prästgård;

6:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883;

7:o) förslag till lag angående sättet för organistlöns utgående;

8:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873;

9:o) förslag till kungörelse angående ändrad lydelse af 1 § i kungl. förordningen angående mosaiska trosbekännares skyldigheter och rättigheter här i riket den 30 juni 1838;

10:o) förslag till kungörelse angående ersättning af allmänna medel åt svenska kyrkan tillhörande församling med anledning af främmande trosbekännare tillkommande lindring i skattskyldigheten till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning;

samt att dessutom inom ecklesiastikdepartementet utarbetats ett förslag till ändrad lydelse af § 16 i det af prästlönereglingskommittén framlagda förslaget till lag angående reglering af prästerskapets aflöning, i syfte att uti oförmälda paragraf skulle meddelas hänvisning till den särskilda lagstiftningen angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet för statskyrkliga ändamål.

Vid förnyad föredragning af ärendet inför Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 anförde departementschefen bland annat följande:

»Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 6 sistlidne december af de författningsförslag, som utarbetats på grundvalen af dissenterskatteskommitténs den 29 augusti 1907 afgifna underdåniga utlåtande och förslag angående ändrade bestämmelser i fråga om främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, tillät jag mig erinra därom, att de lagar, i hvilka de under mom. 4:o) och 5:o) i sagda protokoll upptagna lagförslagen skulle medföra ändring, torde böra undergå ytterligare ändring, därest den vid 1907 års riksdag under viss förutsättning beslutade kommunala rösträttsreformen kommer till stånd. Vid sådant förhållande synes med dessa bägge lagförslags framläggande för Riksdagen böra tills vidare anstå.

Oberoende häraf kunna emellertid de i protokollet för den 6 december 1907 under mom. 1:o), 2:o), 3:o), 6:o) och 7:o) upptagna, på min föredragning beroende författningsförslagen för den nu samlade Riksdagen framläggas; och anser jag detta så mycket hellre böra ske, som vissa af

dessa förslag, på sätt jag förut haft tillfälle påpeka, äga samband med det förslag till omreglering af prästerskapets aflöning, som är afsedt att föreläggas denna Riksdag.

Såsom jag förut tillåtit mig nämna, bör, enligt min tanke, ersättning af statsmedel beredas till betäckande af den i följd af skattelindringen uppkommande bristen i de kyrkliga kommunernas inkomster, så snart denna brist inom en församling för året uppgår till minst femtio kronor. Sammanlagda beloppet af hvad statsverket sålunda skulle tillskjuta har af mig beräknats till 14,651 kronor 78 öre. Ehuru något anslag af härför behöfliga medel icke nu erfordras, alldenstund den ifrågasatta skattelindringen först från och med 1910 års början skulle tillämpas, — och då endast beträffande afgifter, som icke äro grundade på nu gällande lönerogleringar eller äldre öfverenskommelser — torde likväl frågan om åtagande för statsverket att gälda berörda kostnad och villkoren därför böra underställas Riksdagen i sammanhang med senast omförmälda författningsförslag.»

Därjämte meddelade departementschefen, att i det under mom. 3:o i protokollet för den 6 december upptagna lagförslaget gjorts den ändring, att i mom. 3 af däri afsedda paragraf uttrycket »de förenade rikenas beskickningar hos utländska makter» utbyttts mot »Sveriges beskickningar hos utländska makter».

De skäl, hvilka, på sätt af den lämnade redogörelsen framgår, anförts till stöd för yrkandena om lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, synas utskottet i allmänhet värda beaktande.

*Utskottets
yttrande.*

Ehuru de frågor af enahanda eller likartadt syfte, som tillföre varit föremål för Riksdagens pröfning, icke tillvunnit sig Riksdagens gillande, har likväl, efter hvad af förhandlingarna inom Riksdagen inhämtas, själfva tanken mer och mer rönt erkännande. Detsamma framgår jämväl af de yttranden, som öfver dissenter-skatteskommitténs ofvan berörda betänkande afgifvits af såväl konsistorier som andra myndigheter.

Med hänsyn härtill och då lindringen enligt Kungl. Maj:ts förslag skall beräknas allenast för de afgifter, som utgå för inkomst af kapital och arbete, samt tillgodokomma endast medlemmar af sådan i riket befintlig församling af främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, hvilken äger rätt till offentlig religionsöfning, har utskottet funnit sig böra biträda hufvudgrunderna för samma förslag; och som utskottet ej heller haft någon erinran vare sig mot förslagets detaljer eller mot hvad Kungl. Maj:t

föreslagit i fråga om ersättning i visst fall af allmänna medel för den minskning i inkomst, som genom den ifrågasatta lindringen kan uppstå för till svenska kyrkan hörande församling, hemställer utskottet,

att Riksdagen må

1:o) antaga de i den kungl. propositionen framlagda, ofvan återgifna förslag till

a) lag angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning;

b) lag angående ändrad lydelse af § 35 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

c) lag angående ändrad lydelse af § 37 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

d) lag angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt ordnande af klockarnes löneinkomster den 2 november 1883; samt

e) lag angående sättet för organistlöns utgående;

2:o) lämna medgifvande därtill att, när inom någon till svenska kyrkan hörande församling medlemmar af sådan i riket befintlig församling af främmande kristna eller mosaiska trosbekännare, hvilken äger rätt till offentlig religionsöfning, böra, i enlighet med hvad därom i den föreslagna lagen angående lindring i främmande trosbekännares skattskyldighet till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning är stadgadt, komma i åtnjutande af lindring vid utgörande af de afgifter till svenska kyrkan samt hennes prästerskap och betjäning, som å dem belöpa för inkomst af kapital eller arbete, och det afgiftsbelopp, från hvilket befrielse sålunda åtnjutes, för året uppgår till sammanlagdt minst femtio kronor, den till svenska kyrkan hörande församlingen må af allmänna medel undfå ersättning med motsvarande belopp.

Stockholm den 11 maj 1908.

På utskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

1:o) af herr *Sjöcrona*, som anförde:

»Utskottets hemställan i punkten 2:o) har jag icke kunnat biträda. Jag har nämligen, med bästa vilja, icke kunnat finna något giltigt skäl, hvarför staten skulle anses pliktig till en kommun gifva ersättning för ett afgiftsbelopp, som kommunen enligt gällande af statsmakterna i vederbörlig ordning antagen beskattningslag icke är berättigad åtnjuta.

På grund häraf hemställer jag, att Riksdagen måtte finna Kungl. Maj:ts framställning i denna del icke kunna bifallas.»

2:o) af herr *Petersson, Lorents*, som ansåg, att den ifrågavarande lindringen i skattskyldighet till svenska kyrkan borde tilldelas de lagligen erkända främmande *trossamfundet* på det sätt en af de hörda myndigheterna föreslagit, att, sedan alla skatter för statskyrkliga ändamål erlagts såsom hittills, en partiell restitution skedde genom statsverket till dessa samfund i förhållande till hvad medlemmarne förut faktiskt utbetalt; och att lindringen, som visserligen kunde bestämmas till hälften af de till statskyrkan erlagda beloppen men icke finge öfverstiga det belopp, som medlemmarna erlagt till det egna samfundet, torde böra beräknas icke blott för hvad å inkomst af kapital och arbete utan äfven för hvad å fastighet till statskyrkliga ändamål uttaxerats.
